

BEN

L. d. 50

Manuscriptum Cantuari.

notiz - 87

nicht verfilzen

nicht PK

8

CONSILIVM
DE RECUPERAN-
DA ET IN POSTERVM
STABILIENTDA PACE
Regni Poloniae. *La 56*

IN QVO DEMONSTRATVR
PACEM NEC CON-
stitui nec stabiliri posse,
quamdiu Jesuitæ in
Polonia mancant.

*Ad Illustres Regni Polonia Proceres Con-
versum ex Polonico in Latinum.*

ANNO CHRISTI M. DC. VII.
IMPRESSVM.

CONSILIA

DE RECUPERANDA

DAKT IN POSTERUM

STABILIENDA RACE

Regni Polonie

IN OVO DEMONSTRATA

TVA FACIENDI

non nec stabilius possit

quodlibet

Polonia mensura

ANNO 1600

Polonia mensura

ANNO 1600

Polonia mensura

DE **DIogene illo Cynico Græ-**
ca Historia narrat, Eum, cum aliquando Athe-
nienses videret in publico periculo sollicitè concur-
rere, bellumq; pro patria defensione non citra ani-
morum perturbationem moliri, ne in publica illa sollicitudine
solutus nihil ageret, cum armis tractandis per senectutem etiam
minus habilis esset, dolium, in quo ex instituti sui more habita-
re consueverat, sursum deorsum volvere cepisse.

Hoc factum, ut insolens, cum varij variè interpretaren-
tur, prudentiores judicabant, Virum acutissimum hac ratione
docere voluisse: in publico patriæ periculo nullum ingenium
civem ociosum aut securum esse oportere, cum potius singuli ita
se comparare debeant, ut, si opere non possint, gestibus saltem,
aut quacunq; re licet, suum in Patriam propensum affectum,
juvandæq; Reipublicæ studium declararent.

Quod saluberrimi præcepti exemplum utinam hodie popu-
lares nostri imitandum sibi proponerent: Non quidem in eum
finem, ut sua concursatione exorientes tumultus augeant, ole-
oq; ardenti frigidam suffundant: Sed ut pro sua potius quisque
virili annitatur, quo præsens Patriæ incendium, cuius gliscē-
tes favillæ jam nimis diu et satis oscitanter neglectæ sunt, latif-
simè jam vagans restinguatur, pacatisq; animis Reipub. tan-
dem firma & solida pax restituatur.

Nèq; sanè dubito, quin talium ubicunq; plurimi sint, qui
Reipub. nec hinc nec alibi defuturi essent, si tantum haberent,
qui in tanta rerum & animorum dissidentium confusione fide-
liter indicarent, quid facto potissimum opus esset. Ego igitur,

zur, qui corpore haftenus per DE I voluntatem, quàm minimum valeo, ut ea saltem mei parte, quæ adhuc mediocriter viget, Reipub. præsto sim, hunc ipsum laborem in me recipere decrevi: non quod ad id ego omnium maximè idoneus sim, sed quod aliud in præsentia efficacius auxilium Patriæ præstare nequeam.

Itaq; hoc scripto demonstrare conabor, quæ in hoc publico incendio potissima & omnium periculosissima flammæ vorantis materia sit, & qua ratione illa igni depascendi subtrahi, sedatisq; animis factionum dissidentium aestus imminui & paulatim extingui possit. Nec video quibus in rebus, quove consilio Civis bonus hoc tempore operam cogitationesq; suas salubrius & utilius consumere queat.

In hac autem commentatione vos potissimum Illustrissimi Proceres compellare decrevi, Et hoc iterum non propterea, quod in argumento tam arduo & difficili, tantaq; insuper invidia exposito, aliquid vestro iudicio dignum me afferre posse confidam: Sed quod ad vos vestrum officium (dummodò in eodem Reipub. benè consulere volueritis) revocare, omniumq; bonorum et Reip. tranquillitatis studiosorum civium desideria, earundem rerum seriam curam vobis imponere videantur. Plenus autem spei sum, futurum, ut si fortè non omnia mea vobis probavero, aliquid saltem ex hoc quisquiliarum acerbo granorum colligatis: Aut si ne hoc quidem assequi potuero, vos saltem ex errore meo meliorum saniorumq; consiliorum occasionem arripiatis. Vt cunq; autem res cadet, mihi sufficet, si vel inane dolium versando Reip. in rebus tam arctis, si non operam, affectum saltem meum probem & testatum faciam.

Hic autem si ordine velim procedere, necessario aliquid primum de ipso morbo, quo Respublica nostra laborat. Deinde de eius causis erit dicendum. In harum enim diligenti rerum
investi-

investigatione certa, cognitione, eruditiores Malici primum ad restituendam sanitatem gradum non abs re constituent.

Et quod ad morbum attinet, res subtili inquisitione minime indiget, sub hoc utique rerum statu: majoris tamen perspicuitatis gratia, mali nostri publici universum complexum ad tria capita refero: sub quorum primo comprehendo periculosam illam diffidentiam, qua inter subditos hujus Regni et supremum nostrum Magistratum intercedit. Secundum in illo dissidio agnosco, quod inter Status, quos vocant, hoc est inter ordinem Ecclesiasticum & civilem seu Equestrem in hoc Regno gliscit, Patria jam diu insigne aliquod malum minitatur. Sub tertio illud inusitatum inter Polonos factionum studium intelligo, quo Ordo Equestris hoc praecipue tempore ita graviter laborat, ut ad efficax aliquod remedium malis publicis adhibendum, nec virium satis, nec sufficientem auctoritatem habeat. Quae patriae nostrae pestis, a paucis annis eò usque excrevit, ut extincto generoso fraternitatis Polonicae candore, alter alteri suspectus esse incipiat, ut nulla ferè amplius sermonis, nedum consiliorum libera nobis communicatio reliqua sit.

Hec inquam tria nos premunt; Poloniaeque nisi rebus aliter prospiciatur, gravissime minitantur; Ut quorum ea sit ratio, ut unum aliquod illorum ad maximum Imperium evertendum sufficere queat. Quod omen DEus Opt. Max. prohibeat & a nobis clementer avertat.

Ad causas vero istorum malorum quod attinet, res in hoc publico dissidio & mutua partium incusatione infinitis ferè difficultatibus implicata est, ut vix quisquam eam ex suo sensu decidere audeat aut definire.

Quid enim hodie majori contentionis nixu inter nos agitur, quam ut alter in alterum turbatae Reipubl. culpam transferre conetur? Vbi tamen in eo ferè utrobique peccatur, ut mor-

bus ipse morbove symptomata sapius pro eiusdem causis arripiantur: ut quia verbi gratia præcipuam doloris vim circa caput sentimus, ibidem & principalem morbi causam latere existimemus, ut hoc solum & immediatè velimus curari. Non aliter quam si in ardente Causone aliquis ægroto cranium perforare, æstuantèsq; vapores emittere vellet: Cum si peritis Medicis auscultarem de fonte nobis potius cogitandum esset, ex quo hæc injuriosa capitis gravedo scaturit & exhalat.

Nec in eo parum situm est, cum hic error qui in causarum indagacione committitur in omnibus disciplinis latissimè grassetur: in Politia tamen rerumq; Politicarum tractacione longè frequentissimè occurrit, & ibidem multò quàm alibi periculosior est, ut qui in publicam salutem peccet, & sic omnium & singulorum res & fortunas secum involvat.

Mihi ergo ne idem accidat, omnis illis dissidentium muris accusationibus, quarum ego Iudex esse nec possum, nec volo, generales causas persequar, indicaturus, qua ratione illa, si non tolli, minui saltem & sensim mitigari queant.

Causæ verò vel internæ sunt vel externæ. Internas voco quæ ex ipsius corporis Polonici fatali Catheria exorta sunt, proximamq; morbo materiam suppeditant, eundemq; fovent & nutriunt. Externæ mihi sunt, quæ materiam hanc peccantem & ad morbosum habitum dispositam movent, proritant, impellunt & exasperant.

Ad internas præter illa privatorum peccata, quibus Dei ira quasi ordinariò provocatur, quæ propterea omnibus à condito mundo Rebus pub. exitium attulerunt, & quibus Polonia nostra hodiè, pro dolor, saltem non obruitur, in specie refero Religionis illud dissidium & factiones, quarum occasionem turbulenta & ambitiosa ingenia ex eadem causa arripiunt; Rei insuper familiaris avarum studium, publicæ verò supinum neglectum,

Veri-

Veritatis odium & periculum; hypochryseos verò assentatoriaq̄, adulationis studium & favorem: Iusticiæ depravationem, Injusticiæ verò palleationem.

Fortitudinem domi militiaq̄, in odium & suspicionem vocatam, degenerem verò ignaviam cultam promotamq̄; Ambitionem sine meritis, Ignaviam sine virtutis æmulatione; Innocentes oppressos, sceleratos defensos; Imbellem Innocentiam periclitantem, præferocem opibusq̄, suffultam; improbitatem palam dominantem; virtutem deniq̄, neglectam, hypochrysin præmiis ornatam.

Hæc & his similia alia Corporis Polonica vicia seu potius fæda ulcera sunt; & alia nimirum quibus regna circa suas fatales periodos ut plurimum obnoxia esse consueverunt. Ad quæ sananda nobis certiore, quàm qualem humana ratio præstare queat ope opus videtur. Quæ enim tam longo temporis tractu inter nos ita invaluerunt, ut actis altissimis radicibus in ipsius Regni habitum jam quasi conversa sint, non video qua ratione hoc exulcerato seculo, paullo acrius circa agroti periculum moveri queant, nedum ut illa subito eradicari posse confidam, ut multorum haud dubie inconsulta patientia optat. Ideoq̄, circa hoc genus causarum ita nobis procedendum existimo, ut cohibitis prius & amotis externis & irritantibus causis, illarum fervidiorem motum primum utcunq̄, sistamus, & deinceps per temporis successum (quo hujusmodi Chronici morbi magis quàm medicamentorum violenta operatione curantur) materiam hæc peccantem subtractione, alteratione, digestionem &c. edomemus: Sic statuentes nobis in magna felicitatis parte reponendum, si DEI beneficio nobis contingat, ut navim nostram sub hac fatali Europæ tempestate ita gubernare possimus, ut scopulos ad quos pleriq̄, hæctenus ante oculos nostros gravissimè impegerunt, vel cum jactura aliqua evitemus.

Ad has

Ad has ergo externas causas quod attinet, quarum sunt hæc illæ ipsæ, quæ hæctenus in reliquis Europæ regnis eandem tempestatem excitarunt, cujus fremitum jam ab aliquot annis inter nos non citra horrorem animadvertimus: Quarum impetus à meridie & occidente per contigua Europæ progrediens, nostrum hunc Septentrionalem ortum, ceu turbo quidam videtur invadere. Vbi tamen DEI Opr. Max. Clementia Polonia hoc præ aliis Europæ nationibus benignissimè indulgit, ut pestis hæc nos serò tentare ceperit, licet causæ intestinæ in Polonia à multis añis, non minus quàm alibi conspicuæ fuerint.

Quod ingens DEI beneficium inter alia, hoc nobis (dummodo eo uti voluerimus) præstare poterit, ut reliquorum Europæorum sub eodem morbo symptomata, casus & pericula, cū medicamentorum adhibitorum in utramq; partem eventus observare, & in rem nostram convertere, & sic alieno periculo cautiores fieri possimus.

Ad quam felicitatem nobis tantò felicior aditus hoc tempore patet, quod tumultus illi non solum in recenti memoria & multis nostrorum ex oculari inspectione noti sint: sed quod plurimi insuper præstantes Viri, in singulis ferè nationibus sub ipsum morbi æstum de exorientium turbarum remedio, sua nobis eruditissima consilia, adeoq; etiã acres interdum disceptationes, publicè communicarunt. Quorum veritatem sicut & errores eventus ipsemet ad nostrum percommodum usum, utrobique detexit.

Hæc igitur ductum si sequamur, apparebit omnes Europæ ferè Regnorumq; Europæorum ab annis 60. & circiter, turbas & seditiones (quarum nonnullæ valdè cruentæ & periculose fuerunt, & adhuc sunt) primam suam & generalem originem ex præsentis Religionis dissidio traxisse. Sed ita ut prudentissimus quisq; nō tam ipsum dissidium, quàm eiusdem com-
ponen-

ponendi modum accuset, qui nempe sua viciositate hæc periculosa morbi Symptomata causatus sit.

Hoc ipsum verò ut ij, qui in his rebus minus exercitati sunt, melius intelligant, rem sic explico.

Certum est Pontifices maximos cum Consistorio suo hætenus vehementer annixos esse, ut Imperium Ecclesiasticum, per superioris seculi motus haud leviter concussum, in pristinum statum restituerent, suamq; per Europam Jurisdictionem plenè recuperarent.

Opus profectò magnum & arduum, cui melioribus mundi temporibus peculiarifortunæ afflatu opus fuisset: In quo etiam tantus hodie & tam contentiosus animorum obfirmatorum nixus & renixus deprehenditur, qui vel ipsius Alexandri victoriosum genium frangere & debilitare queat. Illi tamen hoc ita aggressi sunt, ut primum Religionis & Ordinis Ecclesiastici quandam reformationem publicè conceperint, cuius tamen capita non aliò, quam ad eum quem diximus scopum directa erant.

Cumq; eius rei difficultatem ipsimet probè perspicerent, ut quibus negotij totius vitia optimè nota erant, inita sunt varia consilia, quæ cum paucissimis, ex ipso etiam Principum ordine, communicata sunt, per quæ objectas difficultates superari, remq; promoveri posse sperabant.

Ad quorum executionem delecti sunt & operose instructi certè homines, qui Regibus apud subjectam multitudinem glaciem frangerent, factiq; non admodum grati invidiam quatum verbis possent, lenirent.

His ad eum modum comparatis, res omninò successura putabatur, quam propterea ij, quibus Provincia hæc extra Ordinem, uti dictum est, assignata erat, magno animo aggressi sunt, eamq; fideliter urserunt. Eventus tamen longè alius,

B

quàm

Instituta ante annos 50. Cleri & Catholicæ Religionis reformatio, primâ Europæi tum multibus occasione præ-

quàm qui sperabatur, secutus est. Siquidem conatus iste tam graviter ubiq; impedit, ut turbas longè maximas pepererit, Egoq; affirmare ausim, omnes serè Europæ intestinos tumultus, quibus ab annis fermè 50. ex quo nimirum predicta Reformationis negotium seriò urgeri cepit, quatitur, ex hac capitali scaturigine promanasse.

Modus institutæ reformationis vitiosus.

Quod ipsum tamen ea conditione affirmo, ut non tam ipsam reformationem (quamvis ne hæc quidem, ut jam dictum est, omnem fraudis suspicionem effugere potuerit) quàm eiusdem exequendæ modum accusem. Hic enim cum perverse institueretur, illas turbas excitavit, quarum dubius eventus ad huc orbem Christianum sollicitum & suspensum tenet.

Hoc autem si quis fortè apertius sibi declarari cupiat, sic habeto. Instituta Reformationis hoc præcipuum vitium erat; Noverant enim illi omnium mortalium votis id unicè expecti, ut veteris disciplina Ecclesiastica restitueretur, Cleri mores seriò emendarentur, abusus nimirum conspicui abrogarentur. Expectebat autem hoc non tam promiscuum vulgus, quàm ex Procerum numero prudentissimus quisq;, qui & Ecclesiæ consultum volebant, suorumq; populorum gemitus miserabantur. Sed si verum fateri volumus, Caput hoc admodum perfuntoriè ab universo Clero tractatum fuit, ut qui hoc potius operam dederint, ut suam auctoritatem tuerentur, statumq; secularem sibi denuò subijcerent, itaq; constringerent, ut suæ libertati contra eundem in perpetuum caverent. Ex hoc ergò Capitali errore hæc deinceps executionis vitia prodierunt.

I,

Primum utrûq; Imperij Europæi brachium aggressi sunt, statum nempe Ecclesiasticum & Civilem sive Religionem & Politiam, cum alterutrum istorum plus satis negotij eis exhibiturum fuisset.

Deinde

Deinde hos ipsos status inter se ita commiserunt, ut in verso naturæ ordine, Ecclesiastico Agentis, Politico verò Patientis partes assignarint.

II.

Coacti deniq̄ sunt ad harum rerum praxin mediis in Ecclesia parum legitimis, adeoq̄ violentis & valde odiosis uti.

III.

Et hæc quidem media duplicia fuerūt: Primum hoc præcipuè operam dederunt, ut Regum & Principum studia in hoc opere sibi conciliarent, seq̄ eorum autoritate munirent. Quo ipso nihil opus fuisset, si in instituta Reformationis negotio recto pede inceßissent. Ipsi tamen ut hæc Regum præsidia facilis consequerentur, eosdem communi cuidam fœderi illigârunt, per quod ad prædictorum consiliorum executionem conjunctim obligabantur. Et hinc est illa nostri temporis famata Principum Catholicorum Vnio, res per se speciosa, sed quæ Europæ multarum calamitatum causa exitit.

Primum executionis medium,

Deinde ad persuadendum vulgus, hujusmodi Oratores delegerunt, quorum opera, in tractando Religionis negotio, legitima quidem fuisset, nec suo fortassis successu caruisset, si intra vocationis, quam verbis præ se ferebant, limites substitissent. Sed illi his transgressis in id ferè principaliter incubuerunt, ut Politias statumq̄ Politicum ad suum propositum conformarent. Et hoc quidem ea ratione, ut ausu periculosissimo publicas Leges & Nationum Statuta, per quæ nempe propositum suum impediri sentiebant, hæc tollere, ibi mutare, adeoq̄ ad suum sensum omnia ubiq̄ reformare conarentur.

Secundum.

Horum verò utrumq̄, quantæ invidiæ expositum fuerit, et quantæ per consequens ei difficultates fuerint objectæ, cordatioris faciliè intelligant.

Quantum enim ad tentatam Regum ac Principum Vnio-Primi mediij nem attinet, illa per se hætenus intra Europam adeo semper incommoda.

B 2

diffi-

Vnio Regum difficilis fuit, ut quamvis multi & magni nominis Pontifices Europæorum in eadem laborarint, ad exitum tamen eam vix unquam potuerint perducere: tum inquam quando unanimes Religionis sensu omnes ducebantur. Qui ergo successus in hac publica opinionum animorum & designationum discrepantia sperari potuit? Deinde hic ipse in Regibus demerendis & uniōdis ambitus ipsum negotium, quod aliis plerisque non multum placebat, magis, suspectum fecit, partem adversam obfirmavit, eidemque sui muniendi & defendendi necessitatem imposuit. Idque tanto magis quod hæc unio plerisque ad unius saltem familie privatum commodum & utilitatem instituta videbatur, ut eidem videlicet jam diu affectatum Europæ Dominium confirmaretur. Quod ipsum quantum instituta reformationi profuerit, eventus in hunc usque diem testatur.

Ad reformationis executionem parum utilis. Tertiò, Regum illa Unio, etsi interdum aliquousque profecisset, ad expectatam tamen rei promotionem, tantum momenti non attulit, quantum plerique sibi polliciti fuerant, idque ex duplici causa: Quod primum Reges & Principes Uniti, ut ut se interdum Sanctissimis ultrò obtulerint, negotium tamen Sincerè nunquam tractarint, ut non multoties, sub eiusdem prætextu, sua privata commoda quæsiterent. Sicut in Galliis non ita dudum manifestò licuit perspicere, quòdo quidam Rex potentissimus partium Catholicarum patrocinium susceperat, narchiam suam tandem apparuit, Eum sub hoc obtentu Galliæ regnum amplificare sectare. Cum enim animadverteret, plerosque factionis illi resonantur, us Proceres ab Imperio Hispanico abhorre, oblitus personæ, quam agendam susceperat, manus auxiliatrices retrahere cepit, ut qui videret, se spe sua frustratum. Id quod Sixtus V. tempestivè subodoratus est & ægerimè tulit.

Talia autem plura exempla adduci possent, ex ijs etiam que nos propius tangunt, Ex his ergò personatis & malefidis Prin-

Principum molitionibus, in Vnionis agro perpetuarum simultatum copiosissima seges indies succrescit, per quas prædictum Reformationis opus magis turbatur, quàm promoveetur. Quodquæ deinceps illorundem Regum conatus, ubi etiam serè rem egerunt, per illam edictorum severitatem, subditis magis invisum fecerunt, quàm commendarunt.

Severorum edictorum in causa Religionis effectus.

Cum enim omnis coactio menti humanae gravis & molesta sit, tum illa imprimis animum liberaliter institutum enormiter lædit & sauciat, quàm ei Religionis nomine vis offertur. Quod tacitus quidam naturæ instinctus hoc omnes doceat: DEI cultum liberi & spontanei motus esse debere. Hoc animadvertentes nonnulli ex Regum Vnitorum Ordine, hanc violentæ coactionis invidiam declinare voluerunt, dum ab odiosa illa Edictorum acerbitate abstinent, & subditis religionis arbitrium ad speciem liberum relinquunt. Interim tamè, ut Vnionis legibus satisfaciant, rem dissimulanter & quasi per cuniculos aggrediuntur, dum eos quos Religionis nomine oderunt, vel ab honoribus reiç publicæ beneficiis excludunt, vel in iure dicundo aliisve artibus eos variè impediunt & premunt, ut tandem adversitatibus fracti seipsos eis dedere & conformare cogantur.

Artes aulicæ nostrorū temporum.

Et nostris temporibus præcipuum artificium est ijs in locis, in quibus Hispanica Inquisitio per Regnorum leges Nationumq; libertatem locum habere nequit; cui à nonnullis multum tribuitur: Fieriç potest ut non pauci hac ratione subigantur. Si quis tamen rem penitus consideret, facile deprehendet has subtiles artes, ut vulgò æstimantur, publico Statui plus nocere, quàm apertam Tyrannidem.

Ipsam etenim religionem quàm hæctenus ut falsam abominati sunt, nunc etiam de Tyrannicâ injusticia suspectam habere incipiunt. Deinde Magistratus auctoritatem unicum illud

Earundem fructus.

chroni fulcimentum convellunt & subvertunt, ipsamq; Principis personam subditis exosam reddunt. Illarum deniq; injuria altius, quam vis aperta, penetrat & generosis præcipue mentibus inextinguibilem offensæ memoriam imprimit & inurit. Et hi animorum affectus utut fortè ad tempus, ceu ignis sub tineribus, latitant, quamprimum externa qualiscunq; ventilatio accedit, tanto periculosius erumpunt.

Adbuc ergo primum Executionis medium ad excitandas turbas, quàm ad promovendam reformationem, multò efficacius fuit.

Secundi me-
dij effectus. Nec res in reliquorum impedimentorum remotione melius successerunt. Cum enim his de instituenda reformatione decretis & statutis, nò solum diversus Religionis sensus, per Europam jam latissimè sparsus, sed etiam Nationum populorumq; privilegia, leges, libertates & mores obstarent, illa citra tumultum ne moveri quidem potuerūt. Quæ omnia tamen à præferendis ingeniis, quibus hæc provincia non citra delectum demandata erat, non solum mota, sed acriter commota & vehementer perturbata esse constat.

Instituta re-
formationis
effectus in
ipsis Regnis. Hinc ergo turbæ, hinc similitates, hinc odia, hinc diffidentia cum reliquis fatalibus Furiis, quibus nostro tempore Status Politicus infestatur, ceu ex Orco proruperunt.

Id quod omnes Europæ Nationes, quas hæc pestis pervasit, sonora voce profitentur, hanc & non aliam calamitatum suarum causam omnes, qui citra morbi affectionem judicant, summo consensu allegant.

Videamus nunc ergò nùm malorum nostrorum Polonicorum eadem ratio sit, & nùm hæc etiam externa causa ad eorum inflammationem & exasperationem aliquid contulerit? Id quod multis fortè difficulter persuadebitur. Ego tamen illud constanter assero & assertionis meæ has probationes assero.

De eo

De eo primum satis constat Clerum Poloniae et ipsum tandem vehementer urgeri coepisse, ut ad eorundem Consiliorum communicationem semet aggregaret. Ad quod ipsum tamen praecipui istius Ordinis ab initio valde lentifuerunt: non quod rem improbarent, sed quod executionis difficultate deterrerent. Tandem tamen exterorum instinctus praevaluit & ter-
Eadem Re-
formatio quo
modo in Polo-
nia instituta.
Synodus Pe-
triciensis.

giversantes impulit. Ideoq; in hunc finem non ita dudum Synodus illa Petricoviensis celebrata fuit: Cujus decreta plerisque vel eo tantum nomine suspecta fuerunt, quod tanto studio occultata fuerunt & suppressa.

Sed nec illud cuiquam dubium esse potest, ab his ipsis primo loco diligenter curatum fuisse, ut Reges Poloniae praedictae Unioni implicarent, eosdemq; cum Domo praecipue Austriaca quam artissimè conjungerent. Ex qua nimirum conjunctione maximum ad praedictae executionis promotionem emolumentum sperabatur: Ut quae ad subditos in utroq; Regno magis perterrendos, & in Ordinem redigendos permultum factura videbatur, quantum vis consilii illis longè aliud pallium obduceretur.

Harum verò rerum praxis post infelicem illam expeditionem in Sueciam, quasi renovata fuit, ubi nonnullorum studia valde conspicua extiterunt, Eorum videlicet, quos praeter iam dictas causas Sueciae amissa invidia urgebat. Qui propterea omnem lapidem moverunt, ut novis Regum amicitias accepti infortunij sensum nonnihil mitigarent.

Suecia amissa.

Veruntamen ut inter vicina Regna ferè fieri consuevit, Austriacorum Austriaeorum studia nostratibus semper suspecta fuerunt, ideoq; pro hac vice etiam ad Agentiū illorum, consilia promovenda tantum non contulerunt, quantum speratum fuerat. Cum praesertim praeter vulgares illas Regum Regnorumq; vicinorū simultates & dissensiones alia non pauca, quotidie intra & extra re-

tra Regnum, inciderent, quæ hujusmodi conjunctionem Reipub. nostræ minus commodam, ipsis etiam Civibus formidabilem, efficerent. Per eius itaq; attentionem nil amplius effectum fuit, quàm ut inveteratæ suspiciones periculosius recrudescerent.

Quod ipsum etsi ijs, qui hæc agitabant, non ignotum esset, se tamen adeo non passi sunt impediri, publicamq; indignationem tam securè contempserint, ut tantò potius confidentius in proposito perrexerint, illudq; tandem per fas & nefas ad exitum conati sunt perducere.

Hic ergo molitionum jam antea suspectarum tam imporzunus fervor eum tandem eventum sortitus est, ut offensa Nobilitate, Regnum factionibus mutuaq; diffidentia impletum sit. Et Rex ipsemet subditis, subditi verò Regi suspecti esse cæperint. Quam constat proximam & compendiosissimam esse ad Reipub: dismembrationem & interitum viam. Et hac ratione prius illud institutæ reformationis turbataq; Europæ medium satis inter nos, ut opinor, efficaciter operatum est.

Ad alterum quod attinet, Popularium nempe obstaculorum remotionem, nemo Polonus opinor negabit in hoc regno majora & robustiora eis objecta fuisse, & adhuc objici, quam in nulla Europæa Natione. Consilia enim ista inter nos, ut quidem nunc res sunt, ad effectum, quem ipsi cupiunt, perducere nullo modo possunt, nisi aut Hispanica Inquisitio, aut Captæ reformationis executionis extra libertatis Poloniæ præjudicium perfici nequit.

quiddam, quod Inquisitioni illi æquivalet, in Regnum introducat. Per quod nempe Polonia ad Hispanismi aliquam similitudinem redacta, prædictæ executioni opportuna reddatur. Patria verò nostra ea corporum animorumq; libertate hactenus utitur, qualem fortissimæ nationes & generosissimus quisq; sibi optare poterit.

Qua libertatis fiducia ex ipsis etiam Catholicis Cordatiores

res

res enormes illos abusus & vanas superstitiones, quas in Religionem ipsam eiusdemq; exercitium irrepsisse constat, magnâ multoties libertate coram ipsis etiam Prælatiſ reprehendunt & detestantur. Et quis inter nos rei istius potestatem sibi eripi patieretur, quæ tamen coram Inquisitionis Hispanicæ Tribunali ignis supplicio adjudicaretur?

Nemo igitur est, qui non videat, quàm duro collisu hæc inter se committi oportuerit? Postquam imprimis libertas illa, quatenus animum præcipuè & conscientias concernit, non ita dudum per confœderationem publicam, contra eadem tementa denuo & quasi extra Ordinem confirmata est?

Confœderatio publica executionis istius obex.

Quamvis autem Hispanicam Inquisitionem nemo nobis hætenus apertè & ex professo conatus sit obrudere, quod intelligerent, hoc citra periculum vix posse tentari: Via tamen ad huiusmodi aliquam imperiosam coërcitationem, variis artibus, paulatim & quasi per Cuniculos parata est, sensimq; muniri cepit: Eo nimirû adhibito artificio, quo rem citra omnem mutationis sensum Practicantes illi se consequuturos sperabãt: Tam cautè tamen & circumspectè incedere non potuerunt, quodq; agebant tam probè nunquam potuit dissimulari, ut rerum à Diametro pugnantium, tamq; asperarum ut levis agitatio, non ingentem flammam vel tandem eliceret. De quo ipso, prob dolor, oculorum aspectus hodiè testatur.

Hæc à me omnia verissimè dici omnes norunt, qui rerum nostrarium aliquam saltem noticiam habent, quiq; actiones nostras Comiciales ab aliquot annis vel è longè spectarunt. Nec diffidentur hoc ij, qui in partibus adhuc inter nos eatenus hærent, ut & prædictæ reformationis negotium cupidè amplectantur, eiusq; studiosæ, per legitima tamen media, executioni faveant.

Adhuc ergo perspicuum est, Reipublicæ nostræ intestina
C mala

mala, non solum per easdem externas causas proritari & exasperari, per quas reliqua hactenus Europa turbata fuit, sed eundem etiam in ijs operationis modum teneri.

In his igitur tollendis & amovendis opera nostra occupari debet, siquidem ordine procedere, Matricq; nostræ cum aliqua spe salutis opem ferre voluerimus.

Scio tamen quid heic nonnullus dicitur sit: Me hoc differendo Morbum serè incurabilem ostendere, cum harum reru studio consiliorumq; istorum exoticorum effectuosæ executioni potissima pars Regni implicata sit, ut curatio hic etiam ipso morbo difficilior, adde & periculiosior, futura videatur.

Non est de nihilo quod dicitur, noviq; egomet multos prudentes viros in eo consentire; Existimo tamen, omnia opinione nostra faciliora fore, si primum inter res ipsas earundemq; abusum, deinde inter personas, à quibus ille tractantur, accurate distinguatur.

NB. *Austriacæ familiae affinitas Poloniae per se nec inutilis nec inhonestæ.* Ad res quod attinet, nec Austriacæ familiae, inter Europæas haud dubiò eminentissimæ, nec quorumcunq; cæterorum Regum & Principum cum nostris Regibus legitima & hincera conjunctio per se, vel NOS, vel Rempub. nostram in minimo lædit: sed eidem potius presidio & ornamento futura esset, si à Practicantibus illis ad sinistras suspiciones non tam densæ nostratibus occasiones præberentur.

NB. Eadem fere ratio est alterius Medij, ab hujus enim executione nihil turbarum esset nobis metuendum, si modò ita institueretur, ut intra legitimu docendi modum consisteret, missiq; aliis parum convenientibus practicis eventus DEO committeretur. Non igitur res ista per se, sed earum abusus & per versus Tractationis modus Remp. lædunt, & has in presentia difficultates nobis pariunt.

NB. Hæc itaq; in rebus differentia si observetur, inter ipsas etiam

etiam personas manifestam nobis discriminis rationem ostendit: ut nempe non omnes eos, qui prædictis rebus manum quocunq̄ modo admovent, pro veris calamitatis nostræ autoribus habeamus, ut curationis, de qua dicturus sum, actū ad omnes & singulos extendi oporteat; sed eos tantum qui prædicti abusus præcipuam culpam sustinent.

Si querat aliquis, quinam illi sint? Respondeo, si eorum quos in hisce rebus periculosa experientia longo tempore erudit, consentiens testimonium admittere, si præterea ipsam rerum evidentem inter nos experientiam in Consilium adhibere volumus, **IESVITAS ET INSTITVTVM IESVITICVM** pro ijs nobis necessario esse habendos. Hi inquam, sicut in supradictorum consiliorum executoriali praxi primas sibi ubiq̄ arrogat: ita alteram eius & quidem odiosissimam, & nostrarum imprimis rerum respectu perniciosissimam partem, extra ordinem sibi suæq̄ actualitati desumpserunt. In qua agitanda ita hætenus versantur, ut quod in hisce consilijs pessimum est, præcipuè arripiant, arreptum pejus efficiant, & vim eius malitiosam per subjectum Reipub. corpus, quo jure, quæve injuria, quasi transadigere & per partes applicare conentur. Ut sic prorsus sentiant, si Jesuitæ non essent, Nos aut turbas eiusmodi nullas habituros, aut si quæ fortè, ut ex consensu reliquarum partium Europæarum, obortæ fuissent, eas multò facilius minoriq̄ periculo cõsopiri posse. Hoc quidem certum est, Poloniam ab ijs ultimo loco inter Europæas Nationes commotam esse.

Hoc verò cum illud ipsum sit, de quo inter nos quàm maximè controvertitur, iudicij hujus rationes aliquanto accuratius erunt demonstrandæ. Quod ita faciam ut primum ad oculum demonstrarem Instituti Iesuitici, si per se consideretur, eius præcipuam esse rationem, ut libera Reipub. valde inimicum & ad-

†
NB. NB.

Iesuitarū conatus & fervor omnium intra Regnū excessuū pri- maria causa.

I. Cõsiliij hu-

ius præcipua

demonstrati-

onis capita.

versum, Libertati verò Polonica imprimis formidandum sit.

II. Deinde vivis aliquot exemplis ostendam, quàm periculose Sectæ hæc Statum Politicum hinc inde per Europam turbarit.

III. Tertiò, objectiones nonnullas diluam, quæ sententiæ huic à contrarium sentientibus ferè opponuntur. Quæ tria si à

III. me demonstrata fuerint, quartum, quod principaliter intendo, sua sponte sequetur: Iis nempe qui Rempub. restitutam & salvam cupiunt, præcipuam operam dandam esse, Vt Iesuitæ & Iesuitismus extra Regnum eliminentur, quò sic remotis hisce Interturbatoribus, certa aliqua & firma stabilien-
de Pacis ratio iniri queat.

Ad primum quod attinet, in eo tria considero: Ipsam Ordinis Politiam: Finem ad quem tendit: Operationes sive Praxin, per quæ hunc finem conatur assequi.

Politiã, si penitius introspeciemus, fatendum nobis erit, eam in hoc genere accuratè dispositam, firmissimam, & ad res magnas gerendas aptissimam esse: Vt parti cui se applicaverit vel opposuerit permultum prodesse queat. Generalis Dispositio purè Monarchica est, forma nimirum Politicæ ad movendum & agendum commodissima. Monarchicæ dispositionis nervi in hisce rebus consistunt; capite primum uno regitur, deinde hoc caput uni etiam loco, Vrbi nimirum Romæ, alligatum est, ubi perpetuò residere cogitur. Quæ res Sectæ huic inter alia hoc præstat, ut uno certo & uniformi aëre perpetuò regatur & vegetetur, Romani nempe Consistorij afflatu, prout is ab ijs, qui Romæ omnia possunt, afficitur. Disciplinæ deniq; forma Institutum hoc longè arctissima vitur, quæ cives eius ad cæcam obædientiam (sic ipsimet loqui consueverunt) astringuntur, in tantum ut Minoribus in nulla Majorum

Disciplinæ
ratio.

rum vel absurdissima imperia inquirere liceat: Nedum ut aliquis ea delectare aufit.

Hec ergo formam illam Monarchicam constituunt, constitutam firmissimè constringunt, adeoque faciunt, ut actiones eius efficacissimæ sint, & cui cuneus quidam penetreret. Illa verò hanc compactionis soliditatem adjuvant, eandemque solidiorem efficiunt. Quod Primum Communis huius basis, per fixam illam Generalis sedem Romanæ sedi & Consistorio, ut dictum est, quasi affligitur & implantatur.

I.
Basis instituti Iesuitici.

Deinde quod eandem Hispanico Imperio similiter inserunt, Dum inter septem generales, qui sibi hucusque, si rectè meminimus, in vicem successerunt, neminè elegerunt, qui non vel natione vel ditione Hispanus esset, quæ res non caret mysterio.

II.

Tertiò quod ex tot diversis Clericorum Ordinibus, solè Iesuitæ ab utriusque fori ordinariâ Iurisdictione exempti sunt: ut nullum prorsus in nationibus, nisi sui Corporis superiorem agnoscant, qui plerumque Italus aut Hispanus est. Vt sic Ordo Iesuiticus ab omni juris Polonici coercitione solutus, inter nos liberrimè versetur, suisque molitionibus securè incumbat. Quarto quod etiam in subdelegatis Imperiis hætenus diligenter cavent, ne in Nationibus Provinciales unquam ex indigenis eligant, sed vel Hispanis vel Italis dignitates illas conferunt, aut saltem ijs qui ex Anglia, Gallia &c. propter facinora aliqua profugerunt, aut propter nimium Hispaniæ studium, ex prædictis Nationibus proscripsi sunt.

III.

IIII.

Seniores verò Rectores & his similes inter nos rarissimè ex Nobilium ordine, sed ex plebe tantum adoptant. Quod cur fiat, conjectura non est difficilis: Generosa nempe Nobilitatis pectora erga patriam ita affecta norunt, ut suis consiliis & Practicis ea minus commoda & oportuna statuant. Interim his rebus fit, ut cum Iesuitismi venter nostras ferè sit,

V.

Nobilitas Polonica ad obediètiã Iesuitarum obadiètiã parum idonea.

quem

Polonia Iesu- quem videlicet nostris opibus explere & suffarcire, cogimur:
itismū nutrit Caput tamen Hispanico & Italico cerebro repletum habeat,
Hispania & ad cuius nempe sensum reliquum corpus movetur.
Italia eodem
utuntur.

Hæc igitur ad Monarchicum robur, iterum perquam multum faciunt, incursum Jesuitici impetum certissime dirigunt, & sectæ huic ad consiliorum suorum executionem, invictum plane & penetrantem constantiam præbent.

Porrò huic ipsi Imperij Jesuitici formæ per subordinatarum dignitatum distinctos gradus variasq; species egregie contra omnes Monarchiæ incommoditates & vitia prospectum est: Ut si ex humano sensu iudicetur, ei neq; à Tyrannicâ oppressione, nec seditiosa dissolutione, ullum periculum sit extimescendum: Quod ipsum etiam prædictæ sodalitati ad res gerendas miram corporis agilitatem conciliat.

NB.

Quarum rerum omnium illustre documentum nobis Historia postremi motus Gallie præbet, ubi compertum est: in illa desperata totius Regni perturbatione, ex solo Jesuitarum ordine Neminem, ac ne unum quidem Jesuiticum individuum fuisse, qui Reipub. partes secutus esset: cum contra ex omnibus alijs Clericorum Ordinibus permulti Regias Reipub. partes fideliter tuerentur.

Jesuitismus
Cor factionis
Hispanicæ in
Gallia.

Hispano autem hi ipsi Jesuitæ tam pertinaciter adhaerunt, itaq; ferè vidè studuerunt, ut eius factioni pro anima aut potius pro corde fuerint: De quo vulgo dicunt, quod in corporis humani structura sit primum vivens & ultimū moriens.

Prædicta sanè factio prius opprimi non potuit, aut eradicari, quàm Jesuitæ Regno exigerentur. Quod fidele & perdurans robur instituto huic, in tam variegata hominum colluvie, nihil aliud præstat, quàm ea quæ hæcenus de Politicæ formâ diximus.

Num

Nūm verò hæc talia sint, à quibus sibi Respub- Polona
metuere debeat, ijs cogitandum relinquo, qui superiori autumno
artium istarum aliquem gustum perceperunt. Ego interim fa-
ctionem Jesuiticam inter nos non aliter aestimo, quàm agilem
quendam & acutum gladium, cujus lamina quidem in vagi-
nam Polonicam recondita sunt: Sed ita ut capulum Romana
Aula & Hispania manibus teneant, & sic eum ad nutum su-
am vibrent, id quòd Instituti hujus proprius finis aliquantò cla-
rius docebit.

NB.

Hic autem & ipse quiddam singulare, & ab omnibus a- Finis Institu-
ti Jesuitici.
liis Monachorum ordinibus diversum habet. Omnes enim a-
liorum Religiosorum Ordines in hunc finem ut plurimum inveni
& approbati sunt, & eò tendunt, ut popularis devotio per eos
augeatur, Religio Romanocatholica magis splendeat, & Or-
dinis Spiritualium Pomaria dilatentur &c. Jesuitæ verò, etsi
hiscè rebus et ipsi pro virili studeant, sui tamen principalis finis
longè sublimiorem scopum præfixum habent: Qui nempe est, ut
Romana Ecclesiæ sive Imperij Ecclesiastici collapsam auctori-
tatem nò solum recuperent, in quo studio reliquos Clericos Com-
militiones habent, sed ut subiectum præcipuè Europæ orbem ita
corrigan & reforment, ut hujusmodi insultus, quos res Ro-
mana hæctenus esse perpessa, in longum præcaveant, sublatis
& quasi obstructis omnibus occasionibus, per quas antehac po-
pulis ad eandem propugnandam aditus præbitus fuit.

Quas occasiones norunt nò aliunde densius emeruisse, quàm Molitionum
Jesuitarum
ex Subditorum in hisce Septentrionalibus Regnis nimia, ut
quidem Romæ semper visa est, libertate, illisq; barbaris le- in hisce regi-
onibus præci-
pua impedi-
menta.
gibus, quibus hæctenus ita firmatur, ut Inquisitionis Hispa-
nica intentatum jugum constanter repellat.

Horum igitur remotio & annihilatio Jesuitis, per quartū
illud & sectæ huic proprium votum extra Ordinem injuncta est.

In hunc

In hunc finem tot Extraordinariis Privilegiis, Bullis & Indul-
zis instructi & muniti sunt, ut non solum facultate reliquo Cle-
ro universo præpolleant, sed jam ipsis Episcopis & superiorum
Prælatorum Ordini graves & formidabiles esse incipiant. Nec
ego dubito, quin gens Iesuitica aliquando Romanæ Eccle-
siæ horrendi scismatis occasionem præbitura sit. Id quod sanè
ipsumet inter nos jam hoc conspicuum Exordium fecerunt, quo
eos, Romanæ Ecclesiæ instituta sequuntur, in genuinos Catho-
licos & Politicos distinguunt. Veri autem Catholici eis sunt,
non qui Catholicè vivunt aut credunt, sed qui ipsorum factioni
ita toti addicti sunt, ut omnes illorum molitiones probent, se-
riusq; promoveant. Pro Politicis verò, id est Pseudo-Catholicis
eos habent, qui etsi in Fide & vita Ecclesiæ Romanæ se per om-
nia conforment, Iesuitarum tamen factiosa consilia & præ-
fervidos conatus detestantur, majoremq; Patriæ & Reipub.
quàm exoticarum factionum & practicarum respectum habet,
quod ipsum, quale sit, prudentibus liquere existimo. Interea in
his ipsis rebus specifica differentia consistit Iesuitismi, per
quam à Clero reliquo discernitur, eiusdemq; genus quasi tran-
scendit.

Iesuitismi spe-
cificus Cha-
racter.

Cum verò hoc ipsi constantè negare consueverint, vivo
illud exemplo erit demonstrandum. Inter Venetos & Pontifi-
cem hoc maximè tempore controversia intercedit super qua-
dam Ducatus Ferrariensis particula, quam Veneti, ut audio,
ante annos 130. aperto bello sibi acquisiverunt. Itemq; super
Constitutionibus quibusdam, quarum renovandarum occasio-
nem præbuerunt Magistratui Veneto Iesuitarum artes te-
stamentariæ, Pontifex autem eas in fraudem Ecclesiæ fra-
ctas esse conqueritur, Veneti hoc nomine à Pontifice compella-
ti, jure suo cedere nolunt, sed palàm præseferunt, sibi in sua
ditione supremam Jurisdictionem, & sic etiam Legum feren-
darum

Venetorum
cum Pontifice
Controversia

darum potestatem, non autem Pontifici competere &c. Quo animadverso Pontifex Excommunicationis fulmine eos territat. Senatus hoc cognito Clerum suum compellat, Jus Reip. eidem exponit: Pontificis Pontificiæq; Excommunicationis iniquitatem demonstrat, eosdemq; pro Autoritate hortatur, ut curato officio Excommunicationem pro nulla habeant &c. Quid sit? antiquus Clerus unanimi consensu Reipub. causam contra Pontificem probat, & de fide sua prolixè pollicetur: Recentiores verò Religiosi, quorum nempe Regula presentis temporis conditioni accommodata sunt, Ducibus Jesuitis Reipub. causam damnant, stationemq; suam deserunt: Quamvis Jesuita Magistratus edicto nominatim expulsi, & in aeternum relegati perhibeantur.

NB.

Hoc autem Jesuita non aliam ob causam fecerunt, quam quod viderent, se stante ac defensa Reipub. Venetæ libertate, stantibusq; Legibus, nec stare, nec instituti sui finem obtinere posse. Quod ipsum sanè discrimen illud, quod inter Jesuitas et quoscuq; alios Clericos constituimus, satis evidenter probat & cõfirmat. Vos ergo jam Proceres, quæso cogitate, quid de Polonia nostra futurum sit, si inter nos omnia illa removeri debeant, ut profectò illa remota cupiunt, per quæ in finis istius adeptione impediuntur? Adhuc de fine,

Videamus nunc Media sive praxin, per quam ad scopum illum percurrere conantur, & hæc ex ijs, quæ jam dicta sunt, facile intelliguntur. Hoc nimirum conjuncta opera fervidissimè agunt, ut primum Reges Europæos quotquot possunt uni cuidam Fœderi illigent: Cujus fœderis Principem & Directorem constituunt Hispaniarum Regem, aurei istius velle-
ri Possessorem & custodem: ad cujus videlicet nutum reliqui se applicare cogantur, sub hac conditione, ut qui conatibus eius quacunq; ratione intercedit, aut quàm minimum adver-

Praxis Iesuitica.

D

satur,

satur, de heresi suspectus sit, & prædicti Velleris periscelide indignus censeatur. Sed Regnorum Septentrionalium ea ferè est ratio, ut ad Legum præscriptum, non autem ad absolutum Regium arbitrium regantur. Ideoq; Regiarum personarum confederatio illis parùm prodesse poterit, nisi etiam subiecta Regibus regna in eandem unionis massam cõcludant. Atqui hoc opus, hic labor est: cum hæc eis infinita, ut jam dictum est, difficultates obijciantur, quocirca etiam opera illorum hæc præcipuè enitet, & omnium maximè conspicua est, Sic autem res suas hoc loco disponunt.

I. Primùm omnium hæc sedulo curant, ut in Aulis se insinuent. Hunc enim nidum hoc genus Accipitrum sibi ubiq; præstruere, inq; eodem ova sua deponere solent, priusquam ad venatum exolent. Jesuita etiam ibi peregrinus & exul sibi, immò Capite diminutus videretur, ubi ad aula arceretur.

II. Fixo hic pede, ulterius operam dant, ut clavum Reipub. in suam potestatem redigant, id est, ut vel Regi Reginae de ex suo Corpore confessorium, vel saltem hæredi Regio præceptorem dent: Aut si hoc nõ semper procedit, illis dominantur, quorum in Reipub. administratione præcipuè partes sunt & vires. Utq; horum affectus, cupiditates & designationes penitissimè cognita & perspecta habeant: quã videlicet esca unusquisq; alliciendus & captandus sit. Ad hoc autem felicius perficiendum Romana aula, quicquid autoritate, quicquid opibus, quicquid artibus & consilio valet & potest, Genti huic liberalissimè, ut jam dictum est, indulget. Aded ut Jesuitarum commendationes Romæ ad consequendas dignitates & præbendas plus valeant, quam potentissimorum Regum intercessiones.

Quæ unica res, si cætera abessent, ad corrumpendas omnes, OMNES dico, Europæ aulas abundè sufficeret, sicut Eventus, proh dolor, testatur. Quamvis hoc etiam tibi advertendum

tendum est, genio Jesuitico extra hoc quandam occultam à natura vim inesse, qua ingenii aulicis imperat & dominatur.

Ut autem de occultioribus factionis hujus artibus, quas in prædictis Politiarum officinis exercent, nil dicam: Duo sibi ibidem potissimum paciscuntur. primum, ut ipsorum mellificatio ex hac reip. arce nõ impediatur. Utq; deinceps adversariis suis nullum eò refugium pateat, illorumq; querelæ, si quas eò deferrent, vel omninò negligantur, vel quoquo modo eludantur. De his duobus quamprimum Jesuitæ cautum est, ipse deinceps sibi ad reliqua perficienda sufficit.

Constructo & firmato hoc nido, pabulatores suos quaqua-
versum emittunt, suamq; Venationem hac ferè ratione institu-
unt. Primum operam dant, ut in primariis Regni aut Pro-
vinciæ urbibus, Seminaria, Collegia, Tempa quàm plurima
tanquam instantis messis sua horrea vel occupent vel extru-
ant. Per hæc autem duo consequuntur, quæ eis ad finem su-
um, de quo diximus, valdè proficua existunt: Regnum primũ
universum his ceu unguibus apprehendunt, & ita constringunt:
ut ad suum nutum illud, quoties res ita postulat, cum singulis
partibus circumagere queant. Quod ut facilius consequantur,
seminaria sua in prædictis urbibus ita plerunq; construunt, ut
suis ædificiis ipsa urbium mœnia complectatur, eademq; sibi no-
tũ diuq; per via faciant: ut in arcibus, quas Cracoviæ, Vilnæ,
Calisij, Posnania &c. habent, videre licet.

Nec ego Gentis nostræ supinam negligentiam et incuriam
satis hæc admirari, aut pro rei indignitate sufficienter detesta-
ri possum: Quod ad hujusmodi periculosas & Reip. præjudicia-
les substructiones non solum connivemus: sed ad easdem mate-
riam ceu propriis manibus congestimus: cum sic existimem: Si
Rex aliquis tale quid machinaretur, universam Remp. con-
tra eum insurrectionem: Et his exterorum Venatorum inda-
gatoribus in nostris nemoribus tantum licet?

III.

Iesuitarum
Venatus.

NB.

Polonorum in
fovendis Iesu-
itis præcipuũ
peccatum.

D 2

Dein-

Deinde eadem opera iuventutem nostram, spem posteritatis ad suum cerebrum, dispositis & recoctis animis regignunt, & sic inter NOS Novi, & Jesuitici mundi sementem faciunt.

IV.

Dum autem intra Regni urbes hoc ij agunt, qui ad hæc donis idoneis sunt instructi, reliqui Concionibus popularibus & audiendarum Confessionum operosissimo simul & questuosissimo artificio pro virili student. Quarum artium effectus iterum duplex est. Plebem enim primariam, ut ille loquitur, hac ratione paulatim suam faciunt, factioniq; vires adiiciunt. Provisoribus deinceps, qui Camerae sive Arario præsent, viam ubiq; muniunt, ut in omnia publica & privata bona aditus eis patefiat.

Jesuitæ sagaces aucupes.

Et hic mihi latissima sermonis valva se aperiret, si aucupia illorum, quibus illi homines, mulierculas præsertim, circumveniunt, explicare vellem.

Cum verò instituti & occupationum mearum ratio mihi habenda sit, illud saltem præterire nolo, in quo etiam Secta hujus à reliquis Religiosorum Ordinibus differentia aliqua perspicitur: Quod nempe Jesuitæ vulgaria ista munuscula, quæ vulgò in Religiosos erogari consueverunt, non curant, nec ea capiunt: Quod hoc eis sordidum, & reliquo Ordinis splendori minus cõveniens videatur. Aquila enim currucam nõ captat. Et ipsi aliàs ut exercitati Practici benè nõrunt, Pecuniam in loco negligere maximum interdum lucrum esse.

Propter passerem rete nõ attrahunt.

Noviq; egomet simulationem hanc aliquando eò usq; processisse, ut oblatum 50. aureorum Vngaricorum precium repudiarent.

Hominum vero opulentorum testamentaria legata, & cum his integra prædia adeo non fastidiunt, ut potius exquisitissimo artificio illa aucupentur, ut Polonia, in hac etiam publica morũ corruptione vix quicquam simile experta sit. Hinc ergò

ergò istis pecunia neglectoribus, qui suam gratuitam operam nobis tam officiosè deferunt, illi regales inter nos Proventus, quorum præsidio se jam non solum animosè, sed etiam factiones inter nos alere incipiunt. Hoc etiam cum reliquis suis arcanis in Majore Polonia, Calisij: in Minore Cracoviæ: in Russia, Lublini; Vilnæ in Lithuania; Postovij in Masovia; & Brunsbergæ in Borussia: deponere & custodire dicuntur. Hæc inquam Imperij Jesuitici inter nos æraria publica sunt, & Charitophylacia, quæ si hoc tempore excuti deberent, Poloniam haud dubiè de status sui qualitate rectius instructura essent, quàm tot hæctenus tumultuosa scrutinia præstare potuerunt.

Et hæc de praxi Jesuiticæ.

Hæc itaq; de primo designationis meæ Capite, de Politia nimirum instituti Jesuitici, pro lectoris instructione sufficiant. Ejus nunc erit cogitare, num fallatur qui Iesuitas Polonis Reique eorum publicæ vehementer formidandos & sedulo cavendos censet. De narrationis autem meæ veritate, novi plerisq; melius quàm mihi ipsi constare.

Supereft nunc, ut quæ in genere de Sectæ Jesuiticæ natura & moribus proposita sunt, per particularia Exempla comprobentur, adeoq; demonstretur, quàm periculosa harum rerum praxis ordini Politico fuerit, quod secundum erat propositionis Præcisæ Iesuiticæ caput: Hoc ipsum verò domestica & nostræ experientia documenta satis explicare possent & demonstrare. Spero tamen in exterorum Historia rem magis conspicuam fore, quod illorum casus extra factionum effectus positi, & sic ad instruendum aptiores sint: Ideoq; illorum exemplis immorabor, ita tamen ut nostratum non prorsus obliviscar.

Inter plurima verò documenta vix quicquam illustrius est, Quod Historia ultimi tumultus Galliæ suppeditat: ex quo

nempe perspicitur, quantum Iesuitismi Genius contra statum Regium ad ejusq. everisionem possit. Res sic habet, Regni Gallia ea est conditio, ut à Prudentia Politicâ studiosis ferè pro optima Politicâ formâ allegetur. Et quamvis in eo nobis cum ipsis non per omnia conveniat, certum tamen est, eam firmissimam esse: siquidem ad absolutæ Monarchiæ formam quàm proximè accedit, contra Tyrannidem tamen & seditio-nem ijs legibus, eâ Parliamentorrm. auctoritate, illa deniq. sanguinis Regij reverentia corroboratum & firmatum est, ut his solis rebus hætenus indictum perstiterit.

NB.

Et quantum ad sanguinis Regij observantiam attinet, Galli vulgò aliquid præ reliquis Nationibus in hoc affectu putantur habere. Illorum sanè regia familia vetustior est, quàm ulla Europæa. Contra hanc tamen firmissimam, ut Henrico III. haud dubiè videbatur, arcem, Iesuiticæ impres-sionis cuneus tantum valuit, ut quod in Gallis hætenus inau-dicum erat, Rege in Ordinem redacto, Familiæ Regiæ auto-ritatem ita penitus prostraverint, ut & personam Regiâ ne-ci dediderint, & insensissimæ Gallis nationi, ad invadendum Regnum viam longè lateq. complanaverint. Et nisi peculiaris & penè miraculosa DEI providentia conatibus eorum tam e-videnter obstitisset, rem eò deducturi videbantur, ut Galli pro-ditâ Regiâ familiâ, quæ inter eos annos plus quàm 600. tam altas radices egit, ut omnes ferè principales familias complexa sit, Gallici nominis perpetuum hostem & amulum sibi Regem ascrivissent. Ideoq. sanè multò majori miraculo, quàm si nobis ante hæc Demetrium suum Muscoviticum obrussissent.

Hæc autem ut magis perspicuum fiat, quomodo Instituti istius Genius erga statum Politicum sit affectus, ex tot illorum molitionibus, quibus Henricum illum subverterunt, unum saltem

saltem sed valde insigne illorum stratagemā hęc producant,
cujus hęc est ratio.

Sub initium prædicti tumultus, quæstio illa in Gallis agi-
tari cepit: Num Pontifex R. Galliarum populū à fide-
litatis juramento, quo Regi suo obligatur, in casu
hæreseos absolvere possit? Ex hoc oriebatur altera hu-
ic admodum affinis: Num cuilibet privato liceat Ty-
rannum propria autoritate occidere?

Quæstiones de
Iesuitis in
Gallia motæ
& decisæ.

Intelligis, opinor, cordate lector, quantum Regis, sta-
tusq; Regij in horum Problematum decisione intersit. Et quid
putas Apostolos dicturos fuisse, quando Hierosolymis primum
Concilium sub præsidio Spiritus sancti celebrabant, si religiosus
aliquis cum eiusmodi quæstione coram eis apparuisset? Neque
tamen in Gallis controversiæ istæ novæ erant. Ad priorem n.
ventilandam Pontificum olim cum Galliarum Regibus perpetua
litigia perennem materiam suppeditarant.

Posterior verò ante annos plus minus 200. post cædem
nempe Ludovici Aureliani, in Sorbonistarum Collegio publicè
agitata & solenniter decisa erat. Utraq; semper constantissimè
fuit negata, adeo, ut posterioris assertio & assertor Iohannes
Prætus, nō fallor, in Concilio etiam Constantiensi ex æquo da-
mnati fuerint.

Iohannes
Prætus.

Pro hac autem vice eadem quæstiones Galliam ad eū mo-
dum immutatam invenerunt, ut bona pars Cleri, & cum his
totus Iesuitarum Ordo utriusq; assertionem probaverint,
revocatâ & annihilatâ Majorum suorum perpetua sententiâ:
non aliter quàm si novus interea Mundus successisset.

Hujus verò immutationis Iesuitas præcipuos autores ex-
citasse, ipsa Sorbona post res sedatas publicè professæ est: Et
Iesuitæ idem non obscure agnoscunt, dum inter ea causas pro-
pter quas olim Pontificia Excommunicatio contra Galliarum Re-
ges mi-

Iesuitarum in disponēdis a-
nimis peculi-
are artificium.

ges minus efficax fuerit, hanc nominatim exprimunt, Quod Gallorum animi tūm non sufficienter dispositi fuerint. Hoc est, quod tam acres seditionum concitatores non habebant, quales hodie Iesuitici Concionatores sunt & Confessarij.

Hæc igitur Iesuitarum decisio (non tamen absq̃ DEO) Henrico necem attulit, & contra Parricidam absolvit, eumq̃ Ebudo isti Israëlitarum liberatori equiparavit. Quale nihil in ulla Christiani Orbis parte, inde à Religionis incunabulis auditum scriptumve est, aut lectum.

Tyrāno quis? suaq̃ dissertationi reservasse: secundum quam is nobis pro hujus-
secundum Ie- modi mactationis pecude habendus est, qui quacunq̃ ratione
suitas. in Romani Pontificis indignationem incidit, & ex Iesuitarum
sensu excommunicatur. Id quod ideò hîc addendum fuit, quod
in alterius quæstionis formatione, ab ipsis insidiosè additur.

Iesuiticæ de- Magistram supremum incrustent. Cum ex præcedentibus
finitionis Hæ- constat hæreticos illos esse, non qui pravas in Religione opini-
retius. ones sectantur: sed qui Iesuitarum artes quocunq̃ modo impe-
diunt, aut ipsis non per omnia obsequuntur.

Sicut vel ex Venetorum exemplo intelligere possumus, quos hæc Secta per universam Italiam pro pestilentissimis hæreticis proclamare dicitur, ideò saltem, quòd latè seu potius renovatis Legibus, Iesuitarum cupiditati frenum injecerunt. Et quòd fortè etiam (de quo mihi constat) Inquisitoria potestatis libidinem intra nimis arctos carceres concluserunt.

De Henrico verò certum est, Eum dum vixit nullius uspiam erroris ab ullo Catholicorum insinulatum esse. Constat
etiam

etiam Eum in Catholico Romana communione usq̄ ad extre-
mum perstitisse. Furoris autem, quo eum persecuti sunt, hæc
vera causa fuit: Quod sceptrum regiū non ei tradere Henrici III.
hæresis.
volebat, quem sibi hi socij tanquam idoneum mo-
litionum suarum administrum Gallix Regem de-
stinaverant.

Nunc ergò Proceres iterum attendite, An non per hoc
Iesuitarum decretum, omnium Europæorum Regum & quo-
rumcunq̄ Magistratum Politicorum mors & vita ab arbitrij
Iesuitici horoscopo suspendantur? ut si his illis dextrè ascendat,
illi vivant & valeant, sin minus pereant? Qua de re prædicta Magistratū
pericula.
Venetorum calamitas, Regis Britannia perpetua pericula,
& illorum omnium metus, qui hunc ordinem sibi infestum sen-
tiunt, abundè testantur.

Venetorum tamen exemplum præcipuè conspicuum est,
quod Respublica illa, ut dixi, Romano Catholicam Religio-
nem hætenus, tãquam Imperij sui Palladium accuratè obser-
vet, & acerrimè tueatur.

Quæ exempla quoties expendo, toties exhorresco, cum vi-
deam, quàm facile sub præsentis rerum statu inter nos simile
quiddam in alterutram partem accidere possit, postquam im-
primis sectæ Iesuiticæ, ad hujusmodi aliquem effectum, tam
pertinaces & fervidi conatus ab aliquot jam annis inter nos
deprehenduntur. Eos sanè ad tale aliquid etiam inter nos au-
dendum satis animatos esse, proximorum aliquot mensum ex-
perientia demonstravit:

Sed hæc fortasse aliquis dicere volet: Inter nos nihil ab
hac parte esse periculi, quod Iesuitis cum Rege nostro probè cõ-
veniat &c. Mallem hos dicere posse Regi nostro cum Regni
ordinibus, & his cum Regia Majestate probè convenire. Hoc
enim ad Reipub. salutem aliquantò utilius, & ad securitatem
E nostram

nostram firmiter & efficacius esset. Nunc autem hoc verè dici
agnosco, neq; tamen hoc ipsum sollicitudinis meae causam tollit,
Regis vita & sed eandem potius auget. Ecquis enim certò dicere poterit,
quæ ab hoc quod hoc Regi nostro perpetuum futurum sit, ut Jesuitis tam
pendet regni propitiis utatur? Quid si is aliquando deprehensus illorum ar-
fortuna Iesui tibus, à quibus eum hætenus pleriq; circumventum existimãt,
tarum affli- animum mutet, & potiorẽ Reipub. respectum habere incipi-
ctui obnoxia. at. Ecquid tũ eum sperare jubebimus? An non tempus fu-
it in Galliis, quo Henricum III. ex Polonia redeuntem, Iesu-
ita eo applausu excipiebant, ut laudum eius præconio exsatiari

Henricus III.
in Galliis pri-
usquã displi-
cere cepit, à
Catholicis
saltem non p
altero Mes-
sia habitus.

nequirent dictitantes; Huic uni individuo omnes Cõ-
stantinos & Carolos magnos, omnes Ludovicos
& c. inclusos esse, Hunc fortissimum, felicissimum
& c. inclusos esse, Hunc fortissimum, felicissimum
Christianissimum & invictissimum, Christi athle-
tam, Ecclesiæ Catholicæ Protectorem, Hæretico-
rum malleum & pavorem, à DEO Galliis provi-
sum?

Quid verò hæc omnia eum tandem juverunt? Cum hic pro-
jectæ assentationis effectus, paulò post ita in contrarium mu-
tatus sit, ut eum non solum occidi cura verint, sed occisi cada-
ver, quantum in ipsis fuit, sepultura prohibuerint: ipsumquẽ
parricidam in Divorum Catalogum retulerint.

Sed esto, inter nos tale nihil metuendum sit in presentia,
quis verò noverit, qualis in posterum Regum rerumq; nostrati-
um status futurus sit? Nostrane itaq; matri ita consulamus,
ut tam ambigua fructificationis semen scientes intra Reipub.
viscera retineamus, tantã curã foveamus, & ad posteros pro-
pagemus? Quis inquam sanus nobis suadebit, ut fortunas no-
stras tam ambigui eventus alea cõmittamus? ut nempe Res-
pub. non diutius salva sit, quàm quousq; Regi Reipve publicæ
cum Iesuitis probè convenit? ut tum demum nobis securos esse
liceat,

liceat, quando nihil inter nos est, quod Secta huic offensionis causam præbere possit.

Dixi, quanta sit vis aculei Iesuitici contra Reges Statuq; regium, quoties hunc molitionibus suis obstare intelligunt. Iesuitismi ge-
nium ipsis Le-
gibus infestg.
Hic autem Lectorem notare velim, eiusdem pestis non minorem efficaciam esse, in oppugnanda & expugnanda Rep. at-
terendis legibus, quoties nempe sentiunt, se ab his in instituta sua venatione impediri.

Et quod ad leges attinet, hæ Politicæ tinea illas præcipuè arrodere consueverunt & exedere, quibus jus successionis in Regno continetur, Libertasq; & pax publica firmatur.

Qualem in Galliis præcipuè invenerunt illam Legem Salicam, Matriculam & fundamentum illius Regni, per quam stirpis regie mascula proles, exclusis fœmellis, ad regnum sola admittitur. Cujus legis vigore, successio Regni post interfectum Henricum III. ad Henricum IV. Regem tùm Navarræ devolvebatur.

Lex Salica in
Galliis.

Quod ipsum, cum Secta Iesuitica suum interitum interpretaretur, tantum efficere potuit, ut Galli hoc Reipub. suæ fundamentum ipsimet subruere conarentur, ascitâ cõtra hanc Legem Philippi II. Hispaniarum Regis filia, quam ex Henrico II. Galliarum regis filia susceperat, in regni sui hæredem, operis totius promotoribus & internunciis Iesuitis. Quod autem Galliis Lex Salica præstat, hoc Poloniæ adhuc Regum iuramenta conferunt, per quæ hætenus Reip. libera electionis jus conservatur.

Quàm periculose verò hoc etiam libertatis nostræ fulcimẽtum ab his tineis arrosus sit, egomet dicere nolo, nec publicè ipsimet divulgabo.

Eiusdem virtutis illustre specimen coram oculis nostris in vicina Hungaria, Austria, Syria, Corinthia &c. ediderunt. Eo nimirum successu ut obritis legibus, quibus prædictarum

Nationum & Provinciarum Libertas nitebatur, partem earum penitus oppreſſerint, partem ad extremam deſperationem adegerint.

Homines nobiles ſedibus pelluntur, quod Jeſuitis geniculari nolunt.

Hoc quidem rumor publicus haecenus conſtãter affirmat, in prædictis Provinciis alicubi illuſtribus, & antiquiſſimæ nobilitatis familiis publicè diem dictum eſſe, intra quem ſe aut coram Jeſuitarum Tribunali ſiſtant, aut relictis patriis ſedibus aliò migrent; quæ res fœderi iſti malè vertat.

Hic ergo jam quaero Proceres, ſi res forè in eum caſum deveniat, ut Regiam Majeſtatem Jeſuitæ inter nos, vel nunc vel poſteris temporibus, ut eandem contra Remp. contra Le- ges & libertates noſtras incitent; Vt quando haecenus coram moderna Regia, pacem religionis unicum illud furoris Jeſuitici repagulum, ita traducunt, ut eam Tartaricam & Mahometicam perfidiam nuncupent, quam Regia Majeſtas citra æternæ ſalutis ſuæ jaecturam nec approbare poſſit, nedum ut eadem projectum rueri debeat &c. quam inquam Vos mihi ſpem dabitis?

Pacem religionis Jeſuitæ ut Canes lapidem projectum admordent.

Novi tamen, quid etiam hîc nonnulli excipiant, non eſſe videlicet tantopere admirandum, ſi confœderatio illa fortæ aſſis non omnibus probetur, ſub qua nimirum tot abominandæ ſectæ quotannis inter nos ſuppullulent &c.

Age itaq; cedamus eis ad tempus (quod tamen citra Reipub. præjudicium fiat) hoc jure: quid verò ad illud mihi reſpõdebunt, quod in proximis Comitibus VVarſaviae Dominica Miſericordias Domini Anno 1606. ex Petri Schargæ ore audivimus, quando is converſo ſermone ad Regem ſic alloquebatur: Eheu Rex, quorſum jam nobis res tua intempeſtiva conniventia reciderunt? Reges olim Poloniae de rebus ad Rempub. ſpectãtibus cum ſolis Senatoribus deliberabant, Nunciorum iſtorum terreſtrium, quos vocant, nullæ in hiſce rebus partes erant,

erant, ut qui non ita dudum introducti sunt. Nunc
verò tuâ & quorūdam Majorum tuorum socordiâ
rescō, proh dolor, deducta est, ut quàm primum
feroculus aliquis Domicellus, qui se pro Nuncio
forte terrestri gerit, votum suum proponit, omnes
ei protinus assurgere conantur. &c: Tuum tuum
erat ô Rex, eiusmodi perverfas, quæ contra anti-
quos mores inoleverunt, consuetudines cohibere,
&c. *Vbi etiam manibus ceu nutu indicavit, quid fieri velit.*
Summa nimirum papavera demetienda esse.

*Hinc igitur Tubicinis istius Aulici tenorem, si reliqui tri-
bules ita persequerentur, ut profectò cum strenuè persequun-
tur, ut ad consiliorum istorum executionem operam vel vires
Regi aliquando in auxilium offerant, Ecquid de nobis, deque
nostra hætenus illibata libertate futurum censeretur? Disputa-
tur hætenus inter nos ab annis 50. & circiter, de legum Po-
lonicarum auctoritate contra Pontificum Decretales, quæ ci-
vis Poloni caput & fortunas, in casu Hæreseos, ut loquuntur,
absoluto Episcoporum arbitrio, contra expressas libertates no-
stras subijciunt, Regiꝫ nullas alias in iudicio quam Ministe-
riales executiones partes relinquunt.*

*Disceptatur etiam hodie inter nos de modo potestatis Re-
giae, itemꝫ de Reipub in rebus ad salutem Regni spectantibus
auctoritate. De his autem Controversiis, quod Jesuita sen-
tiant, non est obscurum: Regi enim Regiæq; Majestati, quã-
diu in conatibus ipsorum promovendis constanter perget, tan-
tum adjectum cupient, quantum Henrico III. olim, & eius-
dem successori Henrico IV. propter oppositam rationem de-
traxerunt. Quomodo verò vice versa in Rempub. animati sint,
Petrus Scharga jam nos docuit. Et vos adhuc dormire vul-
tis?*

Ex his ergo omnibus perspicitur, Jesuitas illos esse qui dis-
fidentiam inter Regni hujus subditos & supremum Magistra-
rum serunt, fovent, augent, exasperant, dum Regiam Ma-
jestatem Nobilitati, Nobilitatem Regi suspectam efficiunt, et
sic Principem eò deducunt, ut omisso fidelium subditorum re-
spectu, cetera amicitiae praesidia circumspiciat, Idem verò il-
lorum studium est circa statuum illorum dissidium, quod ha-
tenus ceu in cineribus sopitum jacuit, quod tamen illi subinde
fodicant, dum Praelatorum animos sollicitando, hos spe, il-
los metu incitare non desinunt. Illas autem populares factio-
nes, quibus Ordo equestris periculosissimè hoc tempore distra-
hitur, eccui alij, quàm Jesuitis acceptas feremus? qui primum
universum hunc Ordinem generaliter in Haereticos, quibus nul-
lum in Regno nisi precarium jus concedunt, In Politicos, quos
his aliquanto peiores statuunt, & sincerè Catholicos sibiq; fi-
deles tripartito discernunt. Et inter hos ipsos deinceps pri-
vatas similitates & dissidia serunt & alunt, Ex quo inter
infinita mala etiam illud consequitur, ut Princeps, ne quidem
si velit, praecipuum aliquem Nobilitatis respectum habere que-
at, ut in cujus dissolutis scopis parum autoritatis & praesidij sibi
repositum noverit.

Iesuitarum
nequitia u-
biq; applau-
sores invenit.

Hec igitur etsi palam inter nos praesententur, ita ut ani-
mi affectus citra ruborem ipsimet in publicum prodant, sunt
tamen qui Iesuitarum inter nos patrocinium suscipiant, & o-
mnia sedulo conquirunt, quibus haec sub aliqua probabilitatis
specie, vel prorsus negari vel saltem palliari & excusari quo-
quomodo posse confidunt.

His igitur deinceps nonnulla respondenda sunt, nam hoc
tertium nobis designationis nostrae caput constitutum fuisse me-
mini. Qui itaq; Iesuitas omnium fervidissimè propugnant?
primo loco Catholicam religionem allegare consueverunt, à
cujus interitu sibi metuent, si in Iesuitas gravius aliquid de-
beret

beret statui. Estq; hic defensionis Iesuiticæ longè splendidissimus & maxime plausibilis prætectus, ad quem congeruntur Ordinis istius res gestæ, Barbarorum nempe infidelium sub utroq; Mundi axe, sicut & hereticorum in hisce partibus plurimorum felicissima conversio. Quibus ante hac inter nos adiecti sunt, divini & miraculosi illi sectæ istius successus in Moscovia & augusta spes, quam ex illo tractu, & nobis & Romana Ecclesiæ ostentant &c.

Ipsi etiam Iesuitæ, ut hic foro utantur, videri volunt, eos qui illorum ejectionem & ex Aula remotionem suadent, id malitiosè agere, ut ab actis Canibus ab ovili, oves Luporum servitiæ prostituant.

Adhac igitur quid dicimus? Hac nempe primo hic admirari cogor, quibus rationibus sibi persuaderi patiantur Catholicam Religionem citra Iesuitarum operam in Polonia consistere non posse, ij qui credunt Romano Catholicam Religionem, qualis illa nunc est, paulò minus quàm Mille quingentos annos, per Orbem durasse, antequam Ignatius Lojola in terris natus esset, ita videlicet, ut in nostra quoq; Polonia tot centenos annos egregiè floruerit? Deinde dico Christum & Apostolos ab initio non solum religionis propagationi, sed etiam æternæ ejus conservationi, per sufficientia media abundè prospexisse: Vt Ecclesiæ quam diu in veritatis tramite simpliciter incedit, nullis novis & extraordinarijs medijs opus sit.

Hi autem non Iesuitas, quos quidem ego sciam, sed Episcopos, Præbiteros, Doctores, Pastores, Diaconos &c. ordinarunt. Istorum verò officiorum cum non solum nomina sed etiam personæ inter nos supersint, quibus illorum cura de mandata est, quis dubitet, quin hi, dummodò officium faciant, religionem sint rectè curaturi, ut maxime Iesuitæ in Polonia nulli sint:

Quod

Religionis
Romano Catho-
licæ con-
servatio &
propagatio.

Qui putant
Religionem
citra Iesuitarum
operam
consistere non
posse, ordina-
rium Clerum
pudèda igna-
vie arguunt.

Qui &c.

Quod si autem Jesuitæ canum illâ valde ambiguâ appellatione ita delectantur, ut sibi solis eam vendicent, videri hinc velint, citra ipsorum vigilem curam Dominicum ovile omni presidio destitui, indicari mihi velim, quid de reliquo Ordinario Clero sentiant? Num eos fortè pro vulpibus haberi velint.

Jesuitæ religio.

Tertio ulterius sic dico Religionis curam & propagationem Jesuiticæ designationis minimam partem esse, quam nimirum ipsi amplius non curant, quàm quatenus prætextus illius eis ad principalem Instituti sui finem, de quo dictum est, viam munit. Id quod vel hinc apparet, quod inter eos partes docendi in Ecclesia inferioribus ferè committuntur, ut primicerij istius Ordinis, & qui ingenio præstant, illis quas diximus, sublimioribus artibus in Aulis liberius vacare queant.

Quartò experientia testatur, quod etiam virorum doctissimorum, quos vel Jesuitæ ipsi pro Catholicis coguntur agnoscere, calculo confirmatur, Jesuitas Romano Catholicæ intra Europam magis obstitisse, quàm ut eandem promoverint. De quo aliquot inter præstantissimorum Virorum, ex ipso etiam Ecclesiastico Ordine quærimonia non semel audire memini.

Hoc ipsum verò cum multis prorsus incredibile videatur, his illud rationibus ulterius declaro: Primùm omnes in univ ersum Catholicos in eo mecum consentire opinor, quod ibi demum Romano Catholica Religio crescat & floreat, ubi Concilij Tridentini Canones & Decreta acceptantur, & juxta eosdem creditur & vivitur. Ibi nempe institutæ reformationis negocium, de quo supra dictum est, plenè succedit, in quo nempe Ecclesiæ Catholicæ salus hodie reponitur. Sed experientia perspicuè testatur, Concilij istius executioni vix quicquam hætenus fortius obstitisse, ejusdemq; Decreta nationibus suspecta & exosa reddidisse, quàm Jesuitarum practicas & seditiosum fervorem, quibus

quibus modestissimū quemq̄ inter ipsos etiam Catholicos offenderunt, & omnia turbarunt.

Deinde negari non potest solius Jesuitica bilis praeservido Calamitatis aestui imputandum esse, quod Romano-Catholica Religio hodie in Anglia in amplissimo Britanniae Majoris Regno tanto studio premitur Catholicorum & opprimitur, & nunc etiam post exactos Iesuitas Catholicos immediati Sacerdotum secularium usu penitus priventur, & sic Regis autores Iesuitae. clementissimi beneficio gaudere nequeant. Eandem calamitatem iidem Catholici non ante annos adeo multos, in Scotia Iesuitarum culpa perpetrati sunt. Cum enim illorum nonnulli in Regno Scotiae conjurationis cujusdam, quae contra Regem ibidem à Paulo Crichtonio Iesuita in Hispania instituta erat, tabulas hinc inde inter Romanae Confessionis homines clanculum circumferrent, quibus illi subscribere debebant: Re prodita, exprimitaria Scotiae Nobilitate complures, qui haecenus ceu columna religionis Romano-Catholicae in praedicto regno fuerant, extremum vitae fortunarumq̄ omnium discrimen adierunt. Sed & reliqui Catholici omnes, cum ipsa Religione, cui Rex antehac non admodum adversari videbatur, in justissimum Regis odium incurrerunt: Ea ratione ut in hunc usq̄ diem miseri illi facinorosi Jesuitici poenas luere cogantur.

Et quid aliud Hungaros & Transsylvanos non ita dudum ad eum modum exacerbavit, ut unà cum Jesuitis, omnes Catholicos Sacerdotes, quos nancisci potuerunt, malè tractatos, ex finibus suis expulerint, quàm importunus ille Iesuitarum fervor? Dum hi supremi Magistratus auctoritate & favore freti, reliquias libertatis praedictarum provinciarum tanto impetu invadunt, ut incolae, qui haecenus omnia pertulerant, has ultimas Iesuitarum injurias perferre nequiverint, & extrema potius remedia arripuerint. Ad quod eos haud dubiè vicinarum provinciarum perspecta calamitas animabat. *Quin*
F *etiam*

etiam de Polonia dubium nullum est, quin & inter nos aliquando rebus turbatis Catholica Religioni magnum aliquod infortunium sint constaturi: Siquidem diutius inter nos conversari debeant. Cujus rei hæc abundantissima causa jam nunc præstò est, quod hinc livor illa, quæ nobis tantopere commendatur, docendi facultate non contentus machinationibus suis publicam Magistratus auctoritatem prætendit. Quæ res ut fortè plebeculam territat, ita cordatiores quoq; vehementer offendit, studia eorum suspecta facit, & quod iniquissimum est, Magistratum sicut & ipsum Clerum publico odio exponit, ejusdemq; auctoritatem subditis contemptibilem reddit. Hæc igitur Catholica Religionis damna si cum profectibus comparentur, quos Iesuitæ intra Europam & ejusdem propagatione fecerunt, tantum fortassis vix superfuturum est, ut gloriabundæ illorum jactantiæ respondeat.

Veruntamen ut hujus etiam infortunij culpam eis condonemus, si doctrinam Iesuiticam per se & extra hos excessus æstimemus, in eadem nihil, quod tanto præconio dignum sit, reprehendatur. Religio enim vel voce, vel honesta vitæ conversatione vel scriptis propagatur & defenditur.

Iesuitæ quales Concionatores.

In concionibus ut plurimum Iesuitæ subtiles, disertæ, & in concitandis affectibus acres, vehementes & impetuosæ esse consueverunt: ut imbecilles et incautos animos movere & percellere possint. Hæc autem qualescunq; dotes, quæ in sincera Pietatis schola non perinde æstimandæ sunt, corrumpit & cordatioribus suspectas facit primum Elocutionis sive actionis (hanc quidam hypocrisis vocari dicunt) gestulatoria levitas, nimiumq; fucandi sermonis studium: Et, qui sub hoc prælucet, ardentissimæ ambitionis affectus. Quorū utrumq; nescio quid fucatum & non Apostolicum sapit.

Deinde deformat eos ista inexhausta calumniandi & concivian-

viciandi libido, qua plerumq̄ in adversarios debacchantur. Idq̄ tantum ut plebis animos incendant atq̄ exasperent: Cum interim adversarios, quos lucrari debebant, magis indurent. Me quidem hæc ita offendunt, ut vilissimi pagi Parochum interdum concionantem audire malim, quam, qui in universa Polonia inveniri queat, disertissimum Iesuitam.

Ad confessionarium artificium quod attinet, non inficias Disciplina
Confessionaria. eo, hoc venationis Iesuiticæ præcipuum instrumentum & perquam commodum rete esse. Neq̄ tamen hoc ipsum tam cautè hætenus disponere potuerunt, ut illa omnium arcanorum perscrutatio, peccatorumq̄ interdum non pudicum examen, cum satisfactionis illâ insidiosâ multoties etiam avarâ impositione non plurimos offenderit, & à Catholicâ communionem ita repulerit, ut ab eadem propter ipsos præcipuè Iesuitas penitus abhorreant. Sentit hoc jam in vicina nobis Moravia Præsul Olmucensis, sub cuius nomine Iesuitæ libellum quendam ibidem typis excussum ediderant, in quo pro Confitentium instructione Catalogus peccatorum cum discretione venalium & mortalium recensetur, secundum distincta vitæ communis officia: Quando ejus libelli abominandâ spurcitie (: ab amicis propterea admonitus :) post aliquantò diligentius perpensâ pudore victus eundem, ut Christianæ confessionis minimè ferendum, omniq̄ luce indignum opprobrium, precio plusquam decuplo passim redimere & penitus suppressere conatus.

Quantum ad vitæ conversationem, eam quidem hætenus ita instituerunt, ut nimis conspicua illa vitiorum ulcera, quibus Clerus antehac turpiter deformatus, Laicisq̄ exosus redditus fuit, studiosè vitarint. Neq̄ tamen in hoc etiam proposito tam constantes aut circumspecti fuerunt, ut non in opposito arboris scientiæ boni & mali fructus se in ipsæm proderent. Dum enim ab una parte miraculosam quandam vitæ continentiam, An-

F 2

gelicam

gelicam castitatem, Religiosæq; pietatis devotum studium ostentant: ab altera parte profunda avaritiæ tam dira lues, & circumveniendarum Nobilium familiarum, Viduarumq; & Orphanorum decipiendorum tam callidum artificium apprehenditur, ut hoc ipsum prudentioribus, in hominibus tam religiosis summæ admirationi fuerit. Ut interim superiorum Iesuitarum artium intactum Chorum hæc relinquam, de quibus tam multa jam dicta fuerunt.

Scriptio Iesuitica.

Restat scriptio Iesuitica, in qua ferè summus Instituti hujus excellentiæ gradus constituitur, nec id prorsus vanum censeri debet. Negari enim non potest, dictionis Iesuiticæ characterem per se tersum & argutum, Orationem autem, si artificium spectes, floridam & nervosam esse. Quæ scriptionis virtutes ad illectandam & capiendam Juventutem non exiguam vim habent, quæ etiam Iesuitas, harum præcipuè rerum admiratione, suscipere & sectari solet. Qui verò serio pietatis studio afficiuntur, hæc tanto minus curant, quanto in hisce rebus nimia Iesuitarum affectio evidentior est: non aliter quàm si omnibus veteribus & recentioribus Sophistis, aut ipsis etiam triobolaribus rabulis palmam vellent præripere. Veritatis autem sermo simplex est & esse debet: Imprimis autem Christianæ religionis tractatio hujusmodi fucata & colorata orationis lenocinia aversatur & rejicit, tanquàm corruptarum & prurientium aurium non satis castum delinimentum.

Prudentissimi deniq; quiq; incorruptissimè judicant, sic sentiunt: Iesuitas suis hætenus argutis & concitatis scriptis eatenus saltem profecisse, ut Catholicos suos inflammatos concitaverint, partim verò Adversariam acuerint & obsirnaverint. Ut sic bellum illud religiosum, quo ceu Causone quodam Europa adhuc amburitur, tanto periculosius exarserit, quemadmodum nostris ipsimet oculis cernimus,

Quod

Quod autem de Barbarorum in utraq; India conversione pro Jesuitis adducitur, illud ex ijs locis peticum est, ex quibus aliquis non solum verum dicere, sed etiam securè mentiri possit: In Polonia praesertim & in illa explorationis difficultate, postquam Castilienses & Lusitani nullum extraneum in illas regiones admittunt: Ideoq; his nihil aliud quàm vulgatum illud respondeo: En Rhodus. En saltus.

De haereticorum in terris conversione rem non profus Jesuitarum nego, ut de qua oculorum aspectus testetur. Opus tamen ipsum aurea & ar- non tam doctrinae Jesuiticae extraordinariae virtuti, quam ar- gumentorum aureorum & argenteorum ponderi ascribendum menta. censeo, quibus ferè utuntur, quorumq; perennem copiam eis Ecclesiae Romanae favor, Aulæq; Polonicae jucundus calor sufficit: Inter quae tamen haec inter nos quandoq; vitrea concurrunt, pro quibus alibi in vicinia ferrea substituunt. Quod genus Conversionis Paulus Apostolus haud dubiè Eversionem seu potius Corruptionem dixisset.

Ad rerum Muscoviticarum successus quod attinet, illi revera nobis hactenus non citra fastum ostentati sunt: quorum etiam praecox spes gentem Jesuiticam ad eum modum inflavit, ut omnia sibi deinceps contra Clerum, Nobilitatem & quoscunq; alios licere putaret. Qualia verò nunc ex ijs locis per repetitos nuncios afferantur, nemini hodie ignotum esse arbitror. Jesuitas tamen videmus & audimus omni narrationi acerrimè contradicere, quod ipsum indicio est, rem ipsorum ibi actam esse, & adhuc agi, ut quicumq; tandem eventus (utinam bonus) secuturus sit, non alijs principaliter eum quàm ipsismet imputare possimus. Quale autem meo ab initio, quamprimum consiliorum istorum aliquid in vulgus emanavit, de molitionibus illis iudicium fuerit, multis magni nominis Viris, quibus cum sermonem ea de re contuli, notum esse scio, Ipsi nempe cau-

se in genere melius fundamentum optabam. Deinde rem per se periculi plenam esse aperte profitebar. Horatianum illud de Conatibus hisce subinde usurpans :

& arma

Nondum expiatis uncta cruoribus
Periculosum plenum opus alæ
Tractas & incedis per ignes
Suppositas cineri doloso.

Deniq̄ sic præ me semper tuli, si Jesuitæ negotio huic se immiscerent, nullum ejus bonum eventum expectandum, hos enim omnia turbaturos. Et si res felicissimè cadat, Imperium illud ab ipsis perturbatum, & motibus intestinis repletum iri, qui nobis fortassis tempore non æquissimo negotium facessere possent, quemadmodum in Suecia nobis non ita dudum accidit. Quàm verus autem aut falsus in his omnibus fuerim, utcumq̄ rei istius famâ hætenus studiosè tamen supprimatur, ipsum tempus aliquando revelabit. Audio nunc quosdam musitantes Patres Societatis Jesu in ipsam etiam Persiam penetrasse, & nescio quem insperatum Regis istius favorem experiri. Quod si verum est, nemo ambigat, quin hoc etiam Imperium, per quod hætenus Othomanidis à tergo securis iniicitur, turbaturi & factionibus repleturi sint, ut Turcis hac ratione respirandi suiq̄ recolligendi spacium præbeant.

Jesuitæ Iuventutis instituentæ artificiosissimi Magistri.

Religionis conservatrici propagationi subjungitur Instituentæ Iuventutis nescio quod occultum & exoticum artificium. Propter quod Respub. (: si utiq̄ Ecclesiæ jacturam hanc negligere possit :) Jesuitarum operâ carere nullo modo queat : Et hic prætextus superioribus æstimationis pōdere non multum cedit, cujus tamen Vanitatem Viri in omni disciplinarum genere exercitatisimi, qui Romano Catholicam religionem publicè profitentur & defendunt, jam dudum Orbi demon-

demonstrarunt: *Rationibus firmissimis evidentem ostendentes, Iesuitas primum & Iesuitarum institutum bonis literis & earum restroscanti splendori plus officisse, quã ut easdem promoverint; Ostendentes insuper disciplinam Iesuiticam meram corruptelam esse ingeniorum: quorum videlicet aciem retundat, & pro eo, quod illa liberali institutione informare & excitare debebat, quendam eis potius stuporem inducat. Etsi autem probè sciam, quã hoc etiam multis prorsus incredibile videatur, ego tamen aliquot hic præstantissimorum Virorum testimonia proferre possem, eorum inquam, quorum nonnulli in præcipuis hodie Reipub. officijs versantur. Quos non semel conquerentes audivi, se coactas esse Iesuiticæ institutionis vitia aut peregrinando corrigere, aut eadem, postquam jã ad Rempub. animum applicaverunt, ipso rerum usu dediscere. Quorum judicio experientia ipsa adstipulatur, cum constet inter ipsos hereticos, quos hæc secta nempe à nobis pro talibus tractari & haberi vult, Viros inveniri in omni disciplinarum genere exercitatos, qui ad omnia Reipub. munia obeunda idonei essent, nisi invidia eos premeret: etsi Iesuitica Institutione nullo unquam tempore usi sint. Quomocunq; tamen hæc se habeant, illud apud me fixum manet, si quæ Iesuitis hac in parte ab aliquibus tribuuntur omnia verissima essent, & ipsi in Poloniam nostram alteras Athenas importassent, illud tamen minus vile precium esse æstimandum, pro patria libertate, quam pro hac operâ licitantur; Cum præsertim eruditæ doctrinæ fructus aliunde non minus commodè quàm à Iesuitis habere possimus.*

His tercio loco à nonnullis subjungitur: Iesuitas homines esse actuales, quorum in rebus arduis expediendis magna sit dexteritas, eximia fides &c. Multis hoc in ore est, qui pro Iesuitis nituntur, quos equidem admirari soleo siquidem sub hac Actualitate, ut tandem quam mollissimè

Iesuitæ actuales.

inter-

interpretetur, aliud nihil quàm civilem quandam industriam in expediendis negotijs poterimus intelligere, qualis scilicet in Aulicis ministerijs præcipuè requiritur. Sed Jesuita hætenus nihil minus videri volunt, quàm quod secularibus negotijs se immisceant, aut eorundem tractandorum periti sint. Ideoq; eos, qui tale quid de se spargunt aut credunt, vel pro apertis Hæreticis vel Pseudo-Catholicis haberi jubent. Itaq; videant qui eos hoc nomine tantopere commendant, ut eos propterea retinendos censeant, qua ratione hæc inter se concilient.

Ego interim Polonia milites potius & Aulicos, mihi verò Servitores Actuales, Ecclesiæ autem Monachos & Religiosos, pios, doctos, & devotos opto. Veruntamen, si, quod res est, fateri volumus Epitheton hoc Jesuitis nimis verè competit, de quo totus Orbis, imprimis tamen Europa adeò luculenter testatur; Et nos etiam hætenus Actualitatem eorum ita sumus experti, ut si inter nos ad hunc modum diu pergere debeant, de illis Comicum illud rectè usurpari possimus: Quod si annitantur, ex unis nuptijs geminas nobis effecturi sint, duplicato nimirum, quo in præsentia urgemur, infortunio.

Sed quid putabimus Augustinum reliquosq; istorum temporũ Patres de ejusmodi Actualibus Monachis fuisse dicturos? Aut quis etiam in secularibus negotijs tam demens fuit, ut in servo nequam veteratoriam calliditatem laudaret, aut exploratoris exteri solertiam ita commendaret, ut eum propterea sibi fovendum existimasset? Vos igitur Proceres hæc scire velim, ingenio præstante & versatili nihil perniciosius essetam Iesuitarum Actualitatem egomet inter justissimas metus nostritarum actualium causas refero, quæ nobis veternum excutere, nosq; ad seriam rerum nostratarum curam excitare debent.

Illud

Illud autem quod de expediendi dexteritate adijcitur, re-
simonio destituitur. Quid enim egregij natio hac inter nos præ-
stitit, quidve tam dextrè expeditur, aut quod potius bonum nõ
impeditur? Nisi fortè amissam Sueciam, devastatam Livo-
niam, afflictam Galliam, tentatã Scotiam, Anglicas conspi-
rationes, & tot nobilium hominum tragicum interitum, Vene-
tianas practicas, Moscoviticæ turbas, perturbatam Vnga-
riam, oppressam Syriam, Carynthiam, Carniolam, & quæ
hactenus in Polonia ediderunt aulica Progymnasmata, pro
Iesuiticæ dexteritatis operibus nobis sint habenda? At res
quidem arduas aggrediendas & invadendas satis adhuc au-
dax est hæc secta; audaciæ verò illius eventus is hactenus u-
biq; sequitur, ut turbæ maxima ab illis excitentur: tales ni-
mirum quales citra infiniti ferè sanguinis effusionem adhuc nec
fisti nec sedari potuerunt.

Quem igitur hac agendi dexteritas delectat, is videat &
provideat, ne quid Respub. Iesuiticæ detrimenti in Polonia
capiat. Nec id quod de illorum eximia fide prædicatur, cer-
tioris fidei est: Quod tamen illis fortè persuaderi poterit, qui
vel Iesuitarum arcanas designationes prorsus ignorant, vel
quibus illi alias os ita oblinunt, ut propter certas causas ad eo-
rum palatum omnia dicant & faciant: Quod si tamen aliquis Iesuiticæ fi-
dem Iesuiticam verbis extollere velit, dico eam, quant a quã-
ta est, totam exteris & citra ullum boni Polonici respectum, ^{des Poloniæ}
addictam esse, & arctissimè obligatam: Hujusmodi inquam ^{inutilis,}
exteris, qui etsi corpore à nobis absunt, Consiliis tamen & oc-
cultis machinationibus nimium interdum inter nos familiari-
ter conversantur. Cum his ergo si nobis fortè aliqua contro-
versa incidat, ecquid illi nobis de Iesuitarum fide polliceri po-
terunt? An non verò in Gallis, Anglia, Scotia, Vngaria,
Venetiis, satis jam conspicua fidelitatis suæ documenta in pub-
licum ediderunt, si ad nostratiam utiq; cœcutimus? Et quid in re

G

mani-

NB. NB.

Iesuitarum
in rebus tur-
bandis (expe-
diendis dice-
cere volebã)
dexteritas,

habet illud
supponit

Iesuiticæ fi-
dem Poloniæ
inutilis,

verumtamen
quodlibet
habet illud

manifestâ verbis opus est, cum nulla hodiè Europæ Christianæ natio sit, quæ non de Iesuitarum perfidiâ, aut saltem perfidiæ suggestione & excusatione conqueratur, si unam Hispaniam excipias.

His deniq; à nonnullis additur: Inconueniens esse, ut Iesuitas Poloni expellant, cùm Galli, qui propter longè graviores causas eos eiecerant, eosdem revocaverint, ubi etiam citra ullum Reipub. incommodum juvant, &c.

Gallia Iesuitas recepit.

Ego verò novi Iesuitas in Galliam reuersos esse, sed quod à Gallis revocati fuerint, ne ipsi quidem, quamvis multa dicant, facile dicturi sunt. Interim verò artes, quibus se in Galliis denuò insinuarunt, tales sunt, ut propter illas ipsas ejectionem eorum inter nos maturandam existimem. Ex illis enim liquidissimè perspicitur, quantum hic genius intra Europam, in versando & circumagendo rerum Civilium cardine polleat. Hoc enim sciendum, Iesuitas in Galliam non propter aliquem eorum usum, quo Regnum illud carere non posset, receptos esse: sed ad vehementissimam summi Pontificis instantiam: Quem videlicet Rex in tam infida cum vicino potentissimo pace offensum volebat: Cui tamen serium Catholicismi studium vix probaturus erat, quamdiu Iesuitas Regno arceret. Intere ne illud quidem dubium est, Eos, qui summo Pontifici in illa restitutione promovenda operam suam apud Regem præstiterunt, majora Romæ præmia consecuturos esse, quam omnes, quicunq; hætenus Reipub. militarunt: Quamvis non desint qui existiment Henricum IV. hac etiam ratione securitati suæ consulere voluisse, quod aliàs à Iesuitarum ejectorum insidijs nunquam tutus esset futurus. Quod autem hætenus pacatè dicuntur vivere, id si verum est, admirationem meretur; quantumvis causas gravissimas habeant, cur se in tam recenti ante a-

Horū memoria ad tempus cohibeant, sub illius præsertim Regis im-

Iesuitæ cur in Gallia pacatè vivant.

gis imperio cuius auctoritatem, quam sibi rebus gestis comparavit, non immerito verentur & metuunt. Quid autem futurum sit, si presenti rerum Gallicarum capiti aliquid humani accideret, rerumq; administratio, ut antehac factum meminimus, ad minores heredes devolveretur, facile erit divinare.

Cum verendum sit, Galliam tum commissi in recipiendis Jesuitis erroris effectum cum suo magno malo sensuram. Nos vero hactenus causa nulla per DEI gratiam urget, ut Gallorum similes facti tam ambigui iactus aleam subeamus.

Hac ferè pro Jesuitis ab ijs afferuntur, qui persuasi sunt nec Remp. nec Ecclesiam gentis istius operâ commodè carere posse. Præter quos etiam alij sunt, qui etsi Jesuitarum acta omnium minime probent, in eosdem tamen nil gravius statui patiuntur, quod hoc citra maxima Reipub. incommoda ne tentari quidem posse existiment.

Itane Fratres res nobis jam eò redierit, ut aut Jesuita Jesuitarum & Jesuitismus tolerandi, omnesq; illorum machinationes cum religioso motum presenti Reipub. periculo perpetiendæ sint, aut extremû desine parum rerum discrimen adeundum? Vbi ergò tunc manebunt illa fidendum. Ordinis istius elogia, quibus ab initio nobis commendati sunt? Quod homines sint innocētissimi, pacifici quod spiritualibus cōtemplationibus toti addicti, in quibus Poloni huiusmodi progressus Clericos habituri sint, quales jam dudum desideraverint? Ab his ergò talibus ecquid nobis timendum erit?

Ego tamen jam dudum novi, Bilem hanc citra molestiam ex Reipub. corpore nunquam evacuatam iri, postquam jam nostrâ incuriâ ad viscera tam altè penetravit, ipsasq; præcipuè vitales partes tam artè obsedit. Existimo tamen periculum aliquantò minus futurum, quam pleriq; sibi imaginentur.

Quæ enim incommoda nobis narrant, quæ Jesuitarum ex-

*Incommoda
que Iesuita-
rum expul-
sionem secu-
tura sint.*

pulsionem securura sint? Sunt Pontifex, inquit, & Hispanus, gravissimè offendentur. Magna profectò numina, quorumcunq; ira nobis haud leviter æstimanda est? Quid enim de Polonia futurum existimabimus, si Saturnum & Iovem, Europæum tam malè dispositos habeat? Ego verò hec servi illius Comici expostulatione uti possem: Possum nescire, quot mihi hec Domini perferendi sunt?

Ne tamen nimis alicui confidens & securus videar, de utroq; aliquid dicendum erit.

*S. Pontificis
offensio,*

Ad Pontificis itaq; offensioem quod attinet, de ea quidè nullus dubito, quin nimis certò securura sit, agnosco etiam eam nobis formidandam esse. Cum verò à Iesuitis longè graviora cogamur metuere, existimo hanc indignationem Polonis non nimium pertimescendam. Spero etiam ad eandem avertendam legitima media nobis non esse defutura. S. enim Pontifex aut bonus est & talis, qui memor sui officij, Regni Polonia, æquè ac omnium aliorum Christianorum regnorum optimum statum promotum ac conservatum cupiat. Cum tali itaq; sperandum esset nobis facile conventurum, si nempe missis legatis ei ad oculum demonstra verimus Rem Polonicam, nec cum Iesuitis, nec cum Iesuitarum hætenus usitatis artibus, consistere potuisse. Nec dubito, quin vs tempori cessurus, Reipub. facile remissurus sit. Aut idem malus talisq; est, qui suæ tantum libidini, citra ullum Reipub. aut æquitatis respectum indulgeat, omniaq; prius sursum deorsum ferri patiat, quàm ut quod malè ceptum est, corrigi sustineat: Tum verò iram ejus ne curandam quidem existimo: Neque enim ulla vel divina vel humana Lex Polonos obligat, ut aut suum ipsi periculum sibi scientes accersant, aut Summi Pontificis injusta sibiq; præjudiciali voluntati, se per omnia conforment.

Qua in re si meum alicui Iudicium suspectum esset, Majorum

rum exemplis erudiri se patiatur, ut cogitet, quid ipsi in simili casu fecerint. Cui enim ignotum est, quanta animorum contentione Romani Pontifices olim Crucigeros contra Regnum Poloniae defendendos susceperint, quam atrocia Regibus nostris plerumq; minitati sint; Resq; tandem eò processit, ut circa annum 1456. si Aeneas Sylvij Epistolis credimus, Romae excommunicatio contra Regem Regnumq; Poloniae decreta fuerit. Neq; tamen hisce minus, quam vis ipsius etiam Imperatoris Friderici III. indignatio eas acueret, ad eum modum perterriti se passi sunt Majores nostri, ut nō potiore salutis Reipub. quam indignationis Pontificiae respectum habuerint. Ovū autem ovo tam simile nunquam esse poterit, quam bene Jesuitarum institutum, mores & actiones cum Crucigerorum ordine rebusq; gestis conveniunt.

Majores olim nostri Reipub. salute nihil antiquius habuerunt.

Nam ortus ratio & occasio ferè eadem utrobique fuit: Verumq; institutum ad unum eundemq; finem, per diversa saltē media, fuit directum: Forma Politia exceptis paucis Circūstantiis eadem fuit: Vterq; ordo progressus longè celerrimos fecit dilatataq; per eos Christianae Religionis & imperij laudem tulit: Vterq; tandem à seipso ita degeneravit, ut ijs, pro quorum defensione instituti fuerant, graves & molesti esse ceperint.

Jesuita Crucigerorum spurij.

Differentia saltem in eo consistebat, quod Crucigeri professione milites erant, remq; apertis armis contra Majores nostros gererent, quorum legitima remedia Poloniae nunquam deerant:

Hoc verò malum intra viscera nostra haerens ijs artibus nos oppugnat, quarum Polonia ante hac prorsus imperita fuit. Quae res facit, ut existimem, eos novae illius Sectae institutum omnium rectissimè aestimare, qui Jesuitas Crucigerorum spurios dicunt. Cum itaq; Majoribus nostris olim nec indignatio nec autoritas obstiterit, quo minus Crucigerorum inju-

rias acerrime vindicarent, regnum tuerentur. Cur in simili casu hujusmodi spectris nos terreri patiamur? Sin tamen hæc alicui forte nimis antiqua viderentur, illi recentius exemplum habent, quod Avorum memoriâ accidit.

Albertus
Brandenburgicus.

Sigismundus I, quem inter optimos suos Reges Poloniae non immerito recenset, quem etiam Romana sedes adhuc pro gemino obædientiæ filio agnoscit & prædicat, Albertum Brandenburgicum cum ditione Borussia in fidem ac clientelam suam recepit tum, quando propter abdicatum Crucigerorum Ordinem, & desertam Religionem Romanam non solum à Pontifice, sed ad hujus instinctum ab imperio Romano sub potentissimo Imperatore Carolo V. excommunicatus & proscriptus erat. Aula tamen præcipuè Romana fremebat & indignabatur, quod tota Borussia hac ratione ab Ecclesia in utroq; foro abalienaretur. Nec Sigismundo parsura fuisset, si excommunicationis aliquem potentem executorem potuisset habere: Hic enim desiderabatur, quod tamen is suscipere tulit. Et quid ego de Regibus dico, cum nostra hæc ætas ejusdem magnanimitatis & egregiæ fidei illustre exemplum in ipso Regni primatu habuerit? Fuit is Iacobus Vchansky Archiepiscopus Gnesnensis, cui, cum S. Pontifex Excommunicationis telum intentaret, quod animadverteret, eum in Consilijs publicis majorem salutis Patriæ, quàm sedis Romanæ respectum habere, Is se adeo non passus est à proposito dimoveri, ut Pontifici potius rescripserit, se si pergeret ei Reipub. nomine molestiam exhibere, intentatum fulmen in ipsum retor surum. Quo responso ictus Pontifex Archiepiscopum missum fecit, ut qui nosset, hoc ei in Polonia facilius factu, quàm dictu fuisse.

Cujusmodi libertatis Spiritum, si ex illius successoribus hodie sub hac inquam Jesuitica animorum dispositione, aliquis sibi usurpare præsumeret: Ecquid vos Proceres de eo futurum

rum putatis? Annon ille quantocyus ad Patres ire cogeretur? Hæc igitur masculæ Virtutis exempla, quoties in Majoribus nostris considero, toties admirari cogor, quæ res hodie, nostratum Prælatorum animos ita immutârît, ut in multò levioribus casibus tantas sibi difficultates imaginentur. Dum interdum S. Pontificis nescio quæ Regalia allegant, quæ inviolata retineri volunt. Non aliter quàm si Polonia jam duos Reges haberet, unum Cracoviæ, alterum Romæ. Dum etiam Exteriorum offensiones sæpius ultra modum allegant & exaggerant, Reipub. se tam difficiles præbent. Quemadmodû jam aliquoties in deliberationibus de Moldavia, Walachia, & tandem etiam Transylvania fieri vidimus. Ideoq; sic tandem existimo: Eos qui à S. Pontificis offensione sibi tantopere metuunt, siquidem Jesuitæ paulò durius tractari deberent, eo ipso satis demonstrare, quàm frigide erga Rempub. affecti sint, & suspicionem de se non exiguam præbere, quod privata commoda illis Patriæ salute potiora sint. Quales si Majores nostri fuissent, Borussia à nobis hodiè carendum, & in hanc usq; diem cum Crucigeris colluctandum esset. Sed & hanc scrupulosam in hoc Ordine conscientiam, nulli rei hodie, quam Jesuiticæ, de qua dictum est, dispositioni debemus.

Clerus Polonicus à Jesuitis corruptus.

Vbi tamen mirari cogor, quid hi, qui eis hæc in parte eatenus astipulantur, ut S. Pontificem nulla jure offendi patiantur, posteritati aliquando responderi velint, si nempe illa ex nostrorum temporum historia resciscat, Rempub. Venetam propter repetitas à Põtificæ aliquas Ducatus Ferrariensis particulas, & propter improbatas quasdam non maximi momenti Constitutiones, pro libertatis suæ defensione Jesuitas ex Dominio suo universo expulisse, & intentatam propterea S. Pontificis Excommunicationem, usq; ad aperti belli periculum cõtempnisse: Cum interim Majores sui in Polonia libertatis a-lumna meretriculosi fuerint, Quod

NB.

Quod si etiam in hisce rebus nos ad eum modum à summi Pontificis arbitrio patiemur suspēdi, Polonorum conditio multò deterior, adde & servilior erit futura, quam ipsorum Moscorum: qui in consiliis publicis nulla alia quàm ipsius Principis Reipublicæ Regalia respectant & attendunt.

Hispani offen-

sio quanti Po-
lonis in hoc
casu esti-
manda.

Clara Peto-
-id est à Reipub.
-antiqua in

Ad Hispanum quod attinet, Ego non video, quæ ei justa offensionis causa à nobis præbeat, si nos nostræ Reip. pro nostrarum rerum exigentia, pro virili studeamus consulere citra ullum eius præjudicium? Cur etiam illum magis offendat, quòd nos Jesuitas expellimus, quàm nos hactenus offendit, quòd ipse Eos, ut sibi commodos, tam indulgenter fovet? Quid si verò Rex Hispaniæ Rex Poloniæ audire vellet (quod equidem quo minus ad libitum consequatur, per Jesuitas non stabit) num ad cavendum eius indignationem hoc ei concedendum esset? Si deniq; eò nos demiserimus, ut domi nobis nihil agere aut tentare liceat, nisi quod Aureo Velleri probeatur, eamquam Rempub. in Polonia habiturifumus?

Verum hîc nonnulli adhuc pergunt excipere: Iniquum esse, ut Jesuitæ, inter quos non pauci Nobiles sunt, nec auditi, nec legitime convicti regno expellantur: Itaq; eos in jus vocari prius, causamq; cognosci volunt &c. Ex hoc aliquid, quod dicitur, quodq; apud omnes bonos justiq; ac æquitatis amantes tantò plus meritò valere deberet, quantò multorum hodiè in torquendo corrumpendoq; jure audacia magis conspicua est. Hic tamen exceptio illa locum habere nequit, propter causas, quæ sequuntur:

Primum enim in iis, quæ Reipub. salutem concernunt, non semper necesse est Ordinarium Furis Processum tam superstitiosè observare, quàm pacata Reipub. fieri consuevit: quando videlicet Reipub. status hujusmodi presentem opem flagitat, ut periculum in morà futurum esset.

Deni-

Deinde hic non in certas personas agitur, aut de Facti
alicujus Jure queritur, qualis nempe illa super Judæorū Boch-
nicensium si clere quaestio fuit, quæ hic pro exemplo adducitur:
Sed hic de incommodis & detrimento Reip. queritur, quæ ei
ex Jesuitarum Instituto semper metuenda sunt, si personæ ipsæ
puri Angeli essent. Hoc igitur qua ratione in jus vocabimus?

Tertio scire velim, quod Forum Jesuitæ in Polonia, quem
Iudicem agnoscant, cui vè juri se submittant, ex quo contra il-
los agi queat? Miror deniq; quem amplioem aliquis in Polo-
nia Juris Processum desideraturus esset, quam si totius Eque-
stris Ordinis Deputati publicè convenientes unanimiter decer-
nant, Institutum Jesuiticum contra Rempub. Libertatemquè
Polonicam venire, eiusq; abrogationem à Regia Majestate
flagitent? Quinquam his suffragis condemnatur, num is pa-
rùm legitime condemnatus censebitur?

Deniq; & hoc à nonnullis hic obijcitur, Etiam domi &
intra parietes multos offensum iri; cui aliqui adijciunt: Si Je-
suitæ extra Regnum proscribi debeant, etiam alios,
& illos præcipuè Evagelicorum ministros, unâ ex-
turbandos & c.

Ad prius quod attinet, de multorum intra domesticos pa-
rietes offensione, ego Primum nescio, quinam illi multi futu-
ri sint, quorum offensionem nobis tam periculosam imaginari
debeamus, si præsertim reliqui Cleri securitati caveretur? Cum
enim hec nihil aliud, quàm salus Reipub. eiusq; in longum pro-
pagatio queratur, nemo hinc tumultuandi occasionem habere
poterit, nisi fortè fortunas suas cum Jesuitis ita conjunxerit,
ut cadentibus illis ipse stare nequeat. Et hi ferè illi sunt, qui
eis omnium molitionum & consiliorum, fortè etiam contra Re-
gnum sunt conscij. Et quamvis verendum est, eorum plures
esse, quàm expediat, ne horum tamen offensio nobis perinde

Quibus ferè
Jesuitarum
expulsio om-
nium ingra-
tissima sit.

H

asti-

estimanda esse: Cum nemo dubitet, quin bonorum Civium, qui Reipub. salvam cupiunt, multò major pars in omnibus Regni partibus futura sit.

Sed esto, ut hic fortè nobis aliquid molestia sustinèdum esset, nùm propterea Medicinam respuemus? Quæ purgatio a groto unquam tam feliciter cessit, ut non aliquid ex illius operatione torminum senserit? Quod si Jesuitarum expulsionem illos fatales tumultus avertere & præcavere possemus, qui hætenus plerasq; Europæas Provincias tam duriter afflixerunt, quo de egomet planè sum persasus, Resnè digna censèbitur, propter quam etiam commodi aliquid patiamur? Si publicæ Libertati, si regno nihil periculi esse, si privatorum corpora & fortuna in tuto sunt, ecquid tumultuamur? Cur exterorum insidias & conspirationes metuimus? Sin verò hæc omnia nobis ita imminet, ut Jesuitarum si non principales Autores perniciosos saltè Actores, Promotores & Internuncios noverimus, ecquid amplius cunctabimur?

Inpuniendis
pacis publicæ
perturbatori-
bus nõ perso-
næ sed factū
respicièdum.

Ad alios verò Evangelicorum præsertim ministros quod attinet, si in eadem turbata & oppugnata pacis publicæ cum Jesuitis hærent, nil equidem causæ, quo minus & illi, & quicumq; crimini huic quocunq; modo affines deprehendantur, cum eis expellantur. In suspitione enim turbata Reipub. neminem quodcunq; vitæ genus tueri potest, aut eidem patrocinari debet.

Ministorum
Evangelico-
rū intra re-
gnū conditio.

Sed nunquid hæc res cum re, aut causa cum causa conferri poterit? Quemnam Pontificem aut Hispanum ministri illi intra aut extra Regnum habent, cui hunc agrum arent, aut serant, ad quem eis rebus hæc perditis perfugium pateat?

Quales etiam in Aula & circa Reipub. clavum illorum partes sunt, aut in æternum esse poterunt, aut quæ prædicia hi in detrimentum Nobilitatis cõmerunt, & quas de immunitates in frau-

in fraudem Reipub. consecuti sunt? Et quæ etiam illorum vires sunt, propter quas Reipub. formidabiles aut saltem suspecti esse debeant? Quorum divitiæ ferè omnes in lacera & detrita ut plurimum Reverenda, ut nostrates loquuntur, & Bibliorum, adde si res lauta est, Augustini Codice, nudaq; & numerosa prole consistit.

Ipsi deniq; Evangelicorum Ministri, an non uniuscujusq; pagani Praefecti superioritatem agnoscere, eidemq; se sistere coguntur? Collatio itaq; hæc prorsus inepta, adde & ridicula est.

Sunt fortassis & alia, quæ pro Iesuitis ab illorum Fautoribus nobis obijci poterant, sed ea vix majoris momenti erunt, quàm quæ jam allata sunt. Ideoq; hæc sufficient, ex quibus reliqua facile dijudicare poteritis.

Ex his ergò, quæ hæcenus demonstrata sunt, firmiter concludo: ijs qui hoc tempore Remp. restitutam, sanatam & imposterum salvam esse cupiunt, si ordine procedere, si laborum suorum aliquem fructum sibi polliceri volunt, ante omnia operam esse dandam, ut Iesuitæ extra Regnum abigantur, sed ita ut abacti obdito pessulo à reditu prohibeantur. NB. NB.

Expulsa autem & expugnata hac acri & ardente bile, Morbi nostratis paroxismus in genere & paulatim lenietur, Iesuitarum reliquæ partes affecta. Clerus præcipuè sanabilis, & tractabiliores reddentur, poteritq;, quod luxatum est, per ocium, citra gravioris alicujus symptomatis metum curari & restitui. Expulsionis qualis effectus sperandus.

Quamdiu verò hic incendij febrilis fomes intra Reipub. viscera retinebitur, nulla nobis salutis & securitatis spes relinquetur. Quodcumq; enim machinabimur, quibuscumq; emplasmatis vulnera ligare & abducere studebimus, opera & oleum nobis peribunt. Malumq; in hac Corporis Polonici Cacochymia, ad levissimam quamq; occasionem recrudescet. Neq; enim

*Iesuitæ licet omnia cætera sanentur ad Regni Poloniæ Legumq̃
Polonicarum similitudinem in æternum reducentur, aut illa
sub hoc, qui adhuc qualitercunq̃ durat, statu probent.*

*Particularis purgatio quo modo secundum nonnullos instituen-
da.* Ideoq̃ ne eos quidem audiendos censeo, qui ut res minus in-
fidiosa sit, non universalem purgationem censeant instituendam,
sed partes tantum bilis istius detractionem, & imminutionem
faciendam putant: Verbi gratia.

*Sunt, qui eos tantum extra Regnum propellendos existi-
mant, qui vel clandestinarum machinationum contra Regnum
cooperatores, aut saltem conscij fuisse deprehenduntur, vel quo-
rum seditiosus servor publicæ paci præcipue periculosus cense-
tur. Sunt qui hanc Iesuitismi diminutionem à locis incipien-
dam suadent. Ut nempe ex primarijs Regni Urbibus, aut ubi-
cunq̃ ab eis Reipublicæ insigne aliquod periculum metuendū
esset, removeantur. Sunt deniq̃, qui putant, publicæ securitati
sufficenter prospectum iri, si latius legibus intra arctiores car-
ceres redigantur. Hæc igitur Consilia paucis discutiamus.*

*De his primum in genere sic dico: Cum quacunq̃ Iesuita-
rum offensione, si ve eos in universum expellamus si ve auda-
ciam illorum ad certam quotam restringamus, Pontificiæ in-
dignationis invidiam nobis ex æquo metuendam esse: quam
tamen pleriq̃ omnium maximè cavendam censeant.*

*Particularis expurgatio-
nis incom-
moda.* Hoc saltem discriminis erit, ut si partem aliquam Iesui-
tismi intra viscera retinuerimus, tanto plus nobis periculi ab
eodem Pontifice futurum sit. Cum igitur cum particulari of-
fensione tantundem difficultatis subeundum sit, quantum cum
totali expurgatione, cur non hanc ut utilissimam & certissi-
mam præferemus? Imò hanc ergò omnibus hic ceu maximam
præscribo. Iesuitas facilius ex Regno expulsū, quàm
intra Regnum in ordinem redactum iri.

NB.

Dico

Dico amplius, eos vehementer errare, qui sperant Bilem hanc ita cautè posse moveri, ut non protinus exardescat & exasperetur. Et ut non omnes vindictæ occasiones studiosissimè conquisituri sint, quodcuq; fortè ad tempus, propter præsentem necessitatem simulent:

Quæ occasiones intra & extra Regnum ingenijs istis nunquam defuturæ sunt. Quod si ergò resumptis aliquando animis & viribus, denuò aliquid, & fortè periculosius quiddam moliantur, quid tùm factò opus erit? Num quotannis in Iesuitarũ gratiam Generalem Rolcoß celebrabimus?

Deinde in specie ijs, qui nocentissimum quemq; ex Iesuitis exterminandum censent, responde: Nec causam nec culpam earum rerum, quarum Iesuitæ insimulantur, ita partiti & separari posse, ut altero alter mitius aut durius tractandus sit. Sic enim jam ostensum est, Sectam hanc tam arctè inter se compactam esse, ut totum corpus, & cum hoc omnia eius individua membra, in harum præcipuè rerum praxi, de quibus nobis sermo est, in unum conspirent, & ad unum scopum mente, corpore fortunisq; ferantur.

Iesuitarum
omnium æ-
qualis culpa.

In una itaq; eademq; culpa omnes æqualiter hærent: differentia, si quæ est, in ingeniosarum saltè virium inæqualitate consistit, ut quod unus aut alter fecit, omnes facturi fuerint, si vires aut occasio non defuissent. Nec credo auditum esse, ut Iesuita aliquis à tribulibus suis, ob quodcuq; etiam detestandum facinus publicè damnatus, aut etiam reprehensus sit.

In hoc enim genere non peccant, dummodò facinoris perpetratio in illum finem dirigatur, quem Iesuitis in specie propositum esse ostendimus.

Quod autem de nonnullorum seditioso fervore affertur, illud per se speciosum est: Ego tamen sic existimo illos nondum pessimos, aut etiam Reipub. periculosissimos esse, qui Polna-

via, Cracovia &c. nullo prorsus habito respectu S. M^{ts}. R^e.
presencia ades exurunt, Cæmeteria invadunt, sepulcrorum
corpora refossa immaniter violant: (contra hanc enim rabiem,
licet in hunc usq; diem impunita manserit, vel tandem reme-
dium aliquod invenietur) sed illas potius vulpeculas nobis ob-
servandas censeo, quæ per sudetas, montes Alpiumq; juga hinc
inde commeantes, Exoticarum artium Spiritum ferunt & per-
ferunt. Deniq; remedium hoc, si tam benè caderet, ut nocen-
tissimi qui sunt, exterminaretur, nos tamen, saltem ad tem-
pus relevaret, tam diu nimirum, donec his alij septuplo pejo-
res submitterentur. Num verò hoc satis justum operæ precium
censeri debebit? illius inquam operæ, quam Reip. tantis sum-
ptibus, tanta Nobilitatis defatigatione, nec sine nostro pericu-
lo præstare conamur.

Qui verò eos ex Aula & primarijs Regni urbibus expel-
lendos suadent, illi quidem aliquantò fortius consulere videntur,
sed non multò plus, quàm priores proficiunt. Videntur qui-
dem certas Reipub. partes nonnihil sublevari, videntur etiam
Fesuitis præcipuæ nocendi occasiones ea ratione præcidi. Egoq;
jam dudum ita persuasus sum, Nullum gravius in Rempub.
peccatum à nobis commissum esse, quàm quod Fesuitis in hisce
regni arcibus, ad expediendas suas machinas tantum spacij
concessimus. Id quod fortè tum demum sensuri sumus, si aliquid
fortassis periculi, à Meridie & Occidente nobis ingrueret.

Secundi consilij absurditates.
Hæc tamen admirari cogor, quibus rationibus Consilij hu-
jus auctores ducantur, quod in Reip. curatione potiore[m] Vr-
bium quàm Equestris Ordinis, ipsiusq; aded Cleri respectum ha-
beant? Itaq; eos libenter interrogarem, quid putent singularis
auxilij ad Remp. rediturum, si primariæ Regni Civitates ex-
onerentur, & pestis hæc interim liberè in Nobilitatem grassetur?
siq; peregrinismo huic liceat reliqui Cleri animos continen-
ter sollicitare, & in transversum agere? Ecquam illi tum re-
bus

bus nostris spem securitatis faciant? Hi ergo in eo periculose
falluntur, quod existimant Malum Jesuiticum intra Urbium
aedificia contineri, ut ibidem saltem, aut tantum potissimum Reip.
noceat. Cum haec primum ipsius Aulae, ut ostensum est, deinde
publica animorum pestis sit, à quo Nobilitati & Clero & per
hos demum Reipub. praecipue metuendum sit. Quin immo, dum
Jesuitas in univ. extra Regnum propellendos suadeo, in Propter Cle-
eo Cleri Polonici quam maximum respectum habeo, rum Iesuitæ
cujus ex- praecipue sunt
cessus non aliter quam bilis hujus ferventis subtractione corri- expellendi.
gi posse existimo.

Ex his ergo iterum perspicitur, ne hujus quidem Consilij
eum inter nos effectum sperandum esse, quo nobis ad res nostras
componendas & firmandas opus est.

Restant ij, qui Jesuitas non solum ex Aula removendos,
& ex Urbibus expellendos, sed etiam latis legibus intra Mo-
nachorum claustra redigendos, & Ordinariorum jurisdictioni,
(hoc enim à nonnullis additur) subiiciendos consulunt.

Videntur & hi aliquantò longius progredi, quibus ego ad
vitandam majorem invidiam omninò parendum suaderem, si
ulla saltem consilio huic spes subesset: sed hanc sequentia mihi
in univ. praecidunt.

Primum Iesuitas ita animatos esse certo novi, & omnia Tertij Consi-
potius moturi, omnia turbaturi sint, quam ut splendoris & exi- lij vix ullius
stimationis illius, qua ipsorū Ordo haectenus supra reliquos Re- effectus spe-
ligiosorum Ordines, ipsumq; Clerum univ. eminet, vel mi- randus.
nimam jacturam subeant. Jesuita autem si ex Aula exclu-
datur, si in versando Reip. clavo non omnibus alijs praepolte-
at, si à publico ita arceatur, ut clastro inclusus, alium, quam
proprium militiae suae Ducem superiorem agnoscere cogatur, si
deniq; omnium arcanorum explorandorum occasio ei adima-
tur, à summo ad infima sibi redactus videbitur, ut qui jam nil
ampli-

amplius quam vulgaris Monachus futurus sit. Quod dedecus Gens ista non minori indignationis affectu avertatur, quam si nobilis aliquis Regniq; dignitarius subito in abjectissima plebis censum detrudatur. Cælum itaq; potius rueri patientur, quam ut hanc in se ignominiam admittant.

Esto tamen, ut hec eos patientiores offendamus, quam ego sperem, quare igitur secundo loco, quibus vinculis eos constricturi simus? Certis legibus, inquires, publicisq; Constitutionibus. Bene dicis, egoq; fateor hæc justa esse, in Foro politico coercende libidinis media, quantumvis hactenus per illa non pro spe profecerimus.

Iesuitismi in-
clusi anceps
& periculosa
custodia.

Verum hæc ulterius querere cogor, Eccui huiusmodi legum & Constitutionum, si qua facta erunt, executionem commendaturi simus? Ordinariis locorum, respondebis. Ego verò agnosco ad ipsos munus hoc ex regni Legibus spectare, sed quid, si ipsi tam odiosam Provinciam recipere nolint, aut excommunicationis Pontificiæ metu non auferunt? Veruntamen si ve recipiant, si ve repudient, ne sic quidem Reipub. securitati proficietur.

Primum enim antiqua illa disciplina Severitas apud nos hodiè multum remisit, qua apud Romanos olim parentes de liberis, si fortè in Rempub. peccassent, supplicia sumebant: Verendumq; propterea erit, ne optimo cuiq; ex hoc Ordine, & qui alias in Rempub. rectè affectus est, illud in hac custodia vel imprudenti accidat, quod vir ille DEI 3. Reg. 20. in historia Achab sibi evenisse fingit, ut dum ipse aliis rebus intentus est, captivus, cujus custodiam susceperit, aufugerit.

Deinde, Experientia testatur, Ordinarios locorum hactenus magis Iesuitis parere & obnoxius esse, quam quod hi illorum auctoritatem aut jurisdictionem multum curent.

Quin

Quin imò hi pro Episcoporum Pædagogis se gerunt, quos etiam ut Aule Rom: Coricaos metuere & observare coguntur. Qualem ergò coërcitionem ab illis expectare poterimus?

Tertiò sic dico, quodcumq; de his omnibus fiat, nos tamen contra Sectam hanc Legibus nostris nil profecturos, in quo me experientia ipsa jam erudit. Quid enim? Confœderatio publica, an non Lex est; an Constitutio est, an Polonorum jus est, publicis Regis & Nobilitatis Juramentis sancitum & confirmatum? Sed quid per hanc eandem hætenus contra hanc pestem Politicam perfecimus? An non rabies ista per hoc efficacissimum (sic quidem majoribus nostris videbatur) remedium irritata potius est quàm cohibita? Quam quam civilipetulanti lingua styloq; satyrico livor iste hoc salutare institutum incessit, deridet & exsibilat? Si tam læxum & molle ca-
pistrum Dæmon iste, adeò impatienter fert, qua ratione arcti-
us duriusve quiddam feret? Cumq; hoc isti Confœderationis publica Constitutioni faciant, per quam Iesuitismus propriè nõ læditur, ecquid de illis fiet, quas in perniciem suam factas recordabuntur.

Confœderatio
quam civili-
ter hætenus
à Iesuitis tra-
ctata.

Et quid tandem Iesuitis nos præscribere tentabimus, cum suis ipsimet constitutionibus, quæ contra hanc, de qua conquerimur, intemperiem ad speciem inter ipsosmet læta sunt, non pareant? Anno enim superioris seculi 93. Iesuitarum superiores cum animadvertent, suorum potissimum scelere, jam fermè perditas, coactò Romæ Generali totius Ordinis Conventu, statuto sanxerunt: Patres Societatis Iesu cum omni-
bus, qui Ordini illi ascripti sunt, à causis & negotijs secularibus universum abstinere debere. Huic igitur decreto ecquomodo hætenus inter nos paruerunt?

Statutū Con-
ventus Iesui-
tici.

Sic igitur etiam contra hos tandem concludo, consultius esse, ut tam fera bestia prorsus abdicetur, quàm ut Cavea
I
intra

intra domum inclusa, cum nostro perpetua sollicitudinis cruci-
ciatu, custodiatur.

Morbi causa ita tollenda ut aegroti etiam contra recidivam p-
spiciatur. Dixi autem Jesuitas non solum expellendos, sed etiam cō-
tra reditum omnia diligenter præcavenda esse. Neq̄ enim ex-
puli quiescunt, ut non omnem lapidem moveant, quo ipsis re-
dire liceat, ut sic hanc vesti Iesuiticæ injectam maculam vi-
cissim eluant. De quo nos Gallia admonere debet, in cujus
Aula Iesuitarum absentium practicæ tantum potuerunt, ut cū
excussi dentis in ore Regio lacuna resarciri nunquam posset.
Jesuitæ tamen redamantibus, Parliamentis, & obnitente
prudentissimo quoq̄, non solum restituti sunt: sed etiam Pyra-
mis illa perpetrati sceleris æterna index fuerit demolita.

Hoc autem inter nos hac fortassis ratione omnium rectis-
sime præcavebitur: si primùm bona illorum immobilia in alios
usus, ad publicam regni, præcipuè tamen Nobilitatis, cui ma-
jor illorum pars detracta est, utilitatem convertantur.

Bonorum Ie-
suitarum di-
pensatio. Quod sic commodissimè fiat, si bonis literis consultum cu-
rimus, quarum videlicet interitum pleriq̄ sibi per Jesuitarum
expulsionem imaginantur, detur opera, ut ex iisdem Cracovi-
ensi Academia de viris bonis, doctis, & in omni disciplinarū
genere probè versatis extra ordinem proficiatur: Aut si ita
placet, præter hanc alia quoq̄ inter Regnum Academia in-
stituatur.

Deindè alibi in Regno scholæ hinc inde aperiuntur, in
quibus non solum eruditus Præceptoribus honesta stipendia
constituantur, sed etiam pauperibus Scholasticis, ijs nempe,
qui ingenijs valent, sed propter fortune tenuitatem literarum
studia commodè persequi nequeunt, de victu & sustentatione
provideatur. Idq̄ tanto majori cura, quod ex Nobilitate
etiam omnibus temporibus inveniantur, qui hujusmodi studi-
orum subsidijs opus habeant.

Et

Et hac ego singulorum Districuum in Regno seu Pu-
blica Gymnasia esse vellem, Quorum cura & inspectio certis
ex Nobilitate utriusq; Ordinis Viris & qualificatis personis
commendari posset. Hoc si fieret, Inventuri nostra, quae in
spem honorum & ad Reipub. ministeria educatur, cum pietate
& bonis literis, Patriae Legumq; Patriarum amor & reve-
rentia à teneris implantaretur, & Reipub. de viris idoneis ad
eum modum prospiceretur, ut eidem ab exterorum factionibus
& insidiis minus periculi esset. Jesuitarum etiam expulsorum
desiderium, si quod erit, intra paucos annos prorsus evanesce-
ret & obliteraretur.

Tercio si superesse, ut omninò superfuturum puto, publi-
ca ex eo Nosocomia instituantur pro illis, qui in bellis se pro
Repub. strenuè gesserint, & vel vulneribus debilitati sint, vel
per atatem militiae labores non amplius perferre possunt &c.
ut haec militaris virtutis quasi asyla constituantur, ubi bene
meritorum & emeritorum illa non turpis senectus honestè & li-
beraliter sustentetur.

Militum eme-
ritorum No-
socomia.

Cujus sanctissimi et utilissimi instituti exempla in Urbibus
Belgicis me videre memini. Cujus etiam specimen nobis præ-
buit laudatissimæ memoriæ Rex Stephanus, quando VVars-
aviae hujusmodi pro debilitatis militibus Xenodochium insti-
tuit & dotavit; Acujus tamen præclara & planè Regia vo-
luntate & intentione nimis citò recessum est.

Nec ego video quomodo Jesuitarum bona vel sanctius vel
utilius collocari queant, ita nimirum, ut quæ semel pijs usibus
destinata sunt, iisdem maneant, Et ipsius interim Nobilitatis
damnum, quod à Jesuitis Jesuitarumq; artibus se accepisse
queritur, aliquomodo resarciatur. Et sic Reip. commodis u-
trobiq; optimè consulatur.

Facta ad eum modum bonorum Jesuiticorum dispensatio-

Statutum de ne, per peculiare statutum sub infamiae, aut alia aliqua se vera
Iesuitis non pœna interdici posset: Ne quis primum de revocandis aut ad-
revocandis. mittendis Jesuitis ullo tempore publicè aut privatim mentio-
nem facere ausit: quemadmodum Venetos jam fecisse constat.
Neve deinceps ulla ex regno Furventus, nobilis præsertim, à
cujus saluari institutione Patriæ salus pendet, ad Jesuitas ex-
tra Regnum se conferat, iisdem se disponendam committat,
Ne dum domi in expurgando Jesuitarum fermento laboramus,
illud ab extrâ nobis nihil tale sufficantibus obrepât.

Typographis frenum inj-
ciendum. Tandem opinor diligenter provideri oportere, ne per offi-
cinas Typographicas talia in publicum spargantur, quæ præ-
senti Reipub. statui & Regni hujus libertati, quocunq; modo
auersantur: Qualia nimirum illa hæcenus fuerunt, quæ Jesui-
tæ sub modernæ Regiæ Mæris regno Cracoviæ & alibi contra
confæderationem publicam in vulgus ediderunt: Talia in-
quam, quæ per ipsorum iugulum reditura fuissent, si legum pub-
licarum is vigor, ea observantia in Polonia esset, qualis in be-
nè constituta Republica esse debet.

Vbi tamen vafricies ista hoc insuper dolo ut plurimum usa
est, ut hujusmodi pestilentissima scripta sub alienis certorum
videlicet Prælatorum nominibus emiserint: ut nimirum hac
ratione universum Clerum in invidiæ publicæ consortium per-
traherent, & disperso in plures facinoræ ejus vindicationem
Reipub. difficiliorem facerent.

Hac inquam ratione si in matris nostræ Reip. Polonica
curatione procederetur, ita ut in hujusmodi processu fororum
ejus Europæarum antegressa vestigia intente observaremus,
tùm demum de internorum malorum medicationis successu
spem aliquam mihi imaginari & alijs etiam polliceri possem.
Sic enim peregrinissimum illum, ut ita loquar, à quo nobis non
abs re metuimus inter nos eradicatum & penitus obrutum iri
confi-

considerem: Ut ipsum primum Clerum, cujus ad afficiendum statum publicum permagnam vim esse constat, commodiorem, & publicarum legum, sicut & Patriæ libertatis studiosiorem simus experturi, quàm hætenus eum in rebus maximi momenti experti sumus.

Deinde, si in Reipub. administratione, circa res Polonicas aliquid vitij apparuit, aut negligentia aliqua nota fuit deprehensa, opinor & illud remota hac corruptela, paulatim emendari posse & restitui, idq; citra omnem tumultum & perturbationem.

Tandem in ipsa etiam Aula illud factionum studium, quod hætenus universo Statui Reipub. valde inimicum sumus experti, paulatim residebit & extinguetur. Sublataq; & quasi obstructa hac capitali diffidentia, & publica indignationis scaturigine, omnes Regni partes & Ordines sub unanimi Pacis studio denuò inter se coalescent, & sic tandem Reipublicæ totius Corpus pristinae sanitati restituetur.

Quandiu verò hoc negligenter agimus nostris Legibus, Constitutionibus, Confederationibus, Cögregationibus, nil amplius efficiemus, quàm ut irritato malo Reip. scissuram amplificemus, dum ignis qui ad momentum sopitus videbitur, denuò erumpens, majorem fragorem edet.

Hæc sunt Illustrissimi Proceres, quæ in præsentia de rerum nostratium statu ejusdemq; correctione mihi in mentem venerunt, quæq; vestro potissimum iudicio subijcere, volui, ut tantum valeant, quantum à vestra prudenti censura, valoris & auctoritatis consequentur. DEVS OPT. MAX. à cujus Misericordia & potenti dextera Regnorum publica salus immediatè dependet, ille sub hac fata-

si rerum mundanarum convulsione vestris hisce in
Reipub. Patriæ procuratione Conatibus pia studia
& sancta desideria suggerat, rectisque &
salutaribus Consiliis felices eventus
largiatur.

AMEN.

VPSALIÆ

Per Jacobum Olai Nielsenij,

A N N O

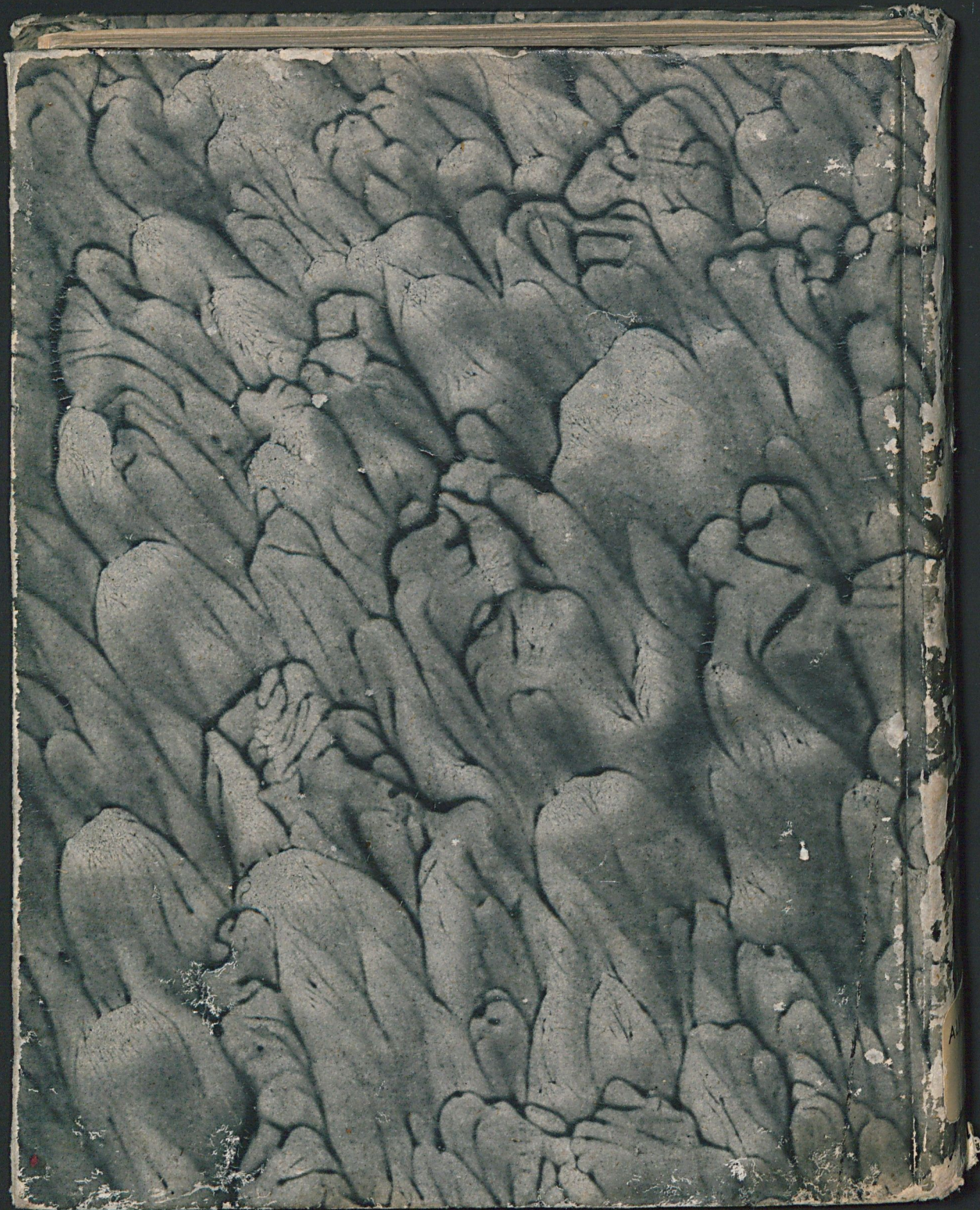
VenetI Considerant PapaM.

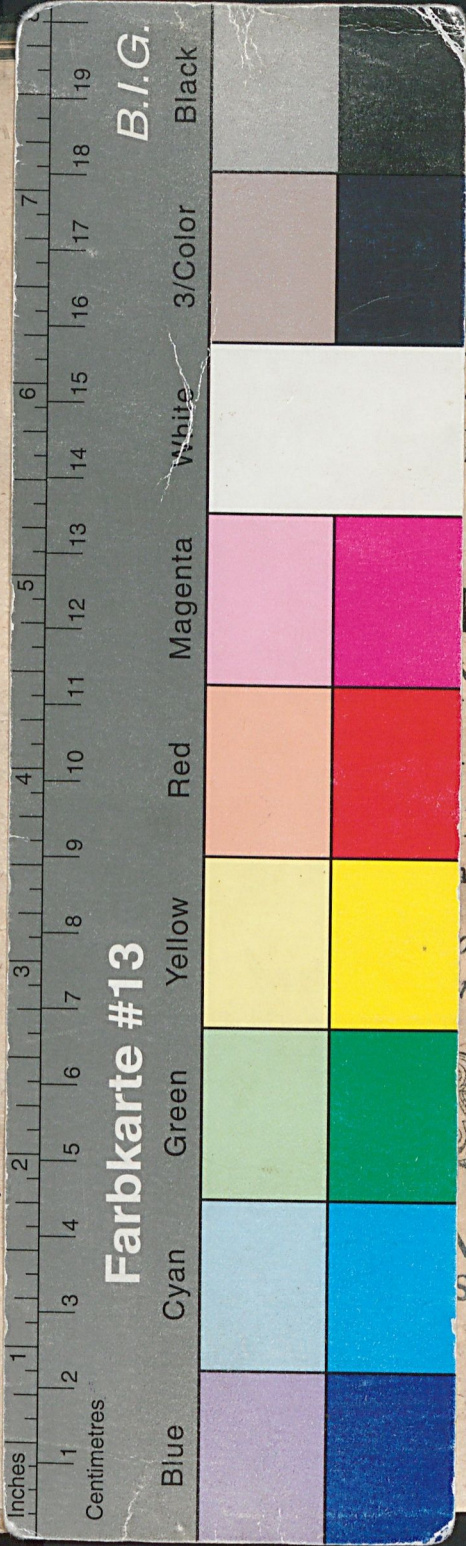

8

LIVM
PERAN-
OSTERVVM
DA PACE
loniæ.

La 56

ONSTRA-
NEC CON-
liri posse,
fuitæ in

neant.

onia Proceres Con-
n Latinum.

M. DC. VII.
S V M.

